

ප්‍රඥාවත්තශික්ෂාව හැඟූ පහත් දුල්වත්තව

නමා සොයන්න

පුස්තක අලුතින් අනෙක්මදසි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රඥාචන්තයින්හට නැණ පහන් දැල්වන්නට

නමා සොයන්න

පූජ්‍ය අලුවිටේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

තමා සොයන්න

පූජ්‍ය අලව්වේ අණෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2017 නිකිණි මස

ISBN: 978-955-38358-1-9

පොත් පිලිබඳ සියළු විමසීම්

077-0136809 - කුෂාන් මහතා, කැකිරාව

071-0548449 - තරංග මහතා, මාතලේ

071-6186910 - බුද්ධික මහතා, නාරම්මල

070-3070758 - රසංක මහතා, හොරණ/බත්තරමුල්ල

077-3818758 - ධර්මතුංග දච්චන්ඩසේකර මහතා, මාතලේ

Facebook: www.fb.com/AlawweAnomadassiThero/

Email: alawweanomadassithero@gmail.com

රැකවෙනු වගල ආරණ්‍ය සේනාසනය, අැට්ටපොල වත්ත, වදේමඩ, ඕවිලිකන්ද, මාතලේ

පිදුම

මගේ ශාස්තෘ වූ තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේටත්,
සුපිරිසිදු බුදුවදන මෙය යැයි මග ඵලිකරමින්
මා හට පැවිදි උපසම්පදාව ලබාදුන් ගුරුදෙව්දන්ටත්,
ගෞතම සසුන් ලැදි ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන්ටත්,
ගෞරවයෙන් පිදෙන උපහාරයකි.

හැඳින්වීම

මීට වසර 2640 කට පෙර ලොව පහළ වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේ වසර 2605 කට පෙර සියළු කෙලෙසුන් නසා සම්මා සම්බුද්ධ බවට පත්වූ සේක. එතැන් පටන් පන්සාලිස් වසක් පුරා නුවණැති දෙවිමිනිසුන්ට යථාර්ථය පෙන්වාදීම නිසා එකල පිනැති මිනිසුන් ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වූහ.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ ආගමනයෙන් ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට ශ්‍රී සද්ධර්මය ලැබුණු අතර ඉන් ප්‍රයෝජන ලැබ නිවීමට පත් වූ උතුමන් ද සිටියහ. එසේ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයේ ස්ථාපිත වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය දීර්ඝ කාලයකට පසු නැවත බැබළෙන යුගයක් අද උදාවී ඇත.

වසර 50-60 කාලයක සිට නුවණැති සන්පුරුෂයින් කිහිපදෙනෙකු විසින් පිරිසිදු බුද්ධ වචනය හදාරා, ඒ විවර කරගත් මගෙහි හැසිරෙමින්, එම දහම නුවණැති ශ්‍රාවකයන් හට දේශනා කිරීමත්, ශ්‍රාවකයින් ඒ මඟ ගැනීමත් මෙම පිබිදීමට බොහෝ සේ බලපෑහ. ඒ උතුමන්ගේ විවරණ තුළින් සහ සැබෑ බුද්ධ වචනය හැදෑරීම තුළින් නුවණැති ඔබට මේ ධර්මය තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍ය වන අයුරින් මේ දහම් විවරණය සකස් කොට ඇත.

එම නිසා අතක්කාවචර වූ මේ ධර්මය (තර්කයට ගෝචර නොවන අතර) නුවණැති මිනිසුන්ට පමණක් තමන්ගේ ප්‍රඥාව හසුරුවා සැබෑ බුද්ධ වචනය තුළින් දහම් මඟ විවර කරගෙන නිවී සැනසීමට මේ දහම් පරියාය උපනිශ්‍රය කර ගනිත්වා!

ධර්ම දේශනාවක් අනුසාරයෙන් සකස් කළ ග්‍රන්ථයක් නිසා දේශන විලාශයේ ඇති යෙදුම් භාවිතා කොට ඇත. එම අපහසුතාව මගහරිමින් දේශනයේ අන්තර්ගත ධර්ම අර්ථය උකහා ගැනීමට උත්සාහවත් විය යුතුය.

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය යථාර්තයක් බවට පත්කරගැනීමට නන් අයුරින් උපකාර කල ගෞරවණීය ස්වාමින් වහන්සේලාට, මෙහෙණින් වහන්සේලාට සහ ගිහි පින්වතුන්හට මෙම ධර්ම දානමය පුණ්‍යකර්මය චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය පිණිසම හේතු වේවා!

තෙරුවන් සරණයි!

අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,

බු.ව. 2561 ක් වූ නිකිණි මස

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

“අනමනග්ගොයං භික්ඛවෙ, සංසාරො. පුබ්බා කොට්ඨි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං සන්ධාවනං සංසරනං”.

අපි සියලු දෙනාම මනුස්ස ලෝකේ මනුස්සයන් වෙලා ඉපදිලා ඉන්නේ කලින් ජීවිතයක කරන ලද පුණ්‍ය විපාකයක් හැටියටයි. එතකොට පිනක විපාකයක් දැන් අපි බුක්ති විදිනවා. ඒ වගේම අපි මේ ජීවිතයේ යම් කිසි පිනක් රැස් කරනවද ඒකේ විපාක හැටියට ලැබෙන්නේ සැප. අපි මේ ජීවිතයේ යම් කිසි පවක් රැස් කරනවද ඒකේ විපාක හැටියට ලැබෙන්නේ දුක. එතකොට අපි මේ සසරේ ගමන් කරන කොට සැප ලබමින් සුගති ලෝක වලත්, දුක් ලබමින් දුගති ලෝක වලත් ගමන් කරනවා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “අනමනග්ගොයං භික්ඛවෙ, සංසාරො. පුබ්බා කොට්ඨි න පඤ්ඤායති” මේ සංසාරේ පටන් ගත්ත ආරම්භයක් පෙනෙන්නේ නෑ කියල. “අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං”.

අවිද්‍යාවෙන් වැහිලා තණ්හාවෙන් බැඳිලා තමයි මේ සංසාරේ ගමන් කරන්නේ. එතකොට හොඳට මතක තියාගත යුතු කාරණාවක් තමයි අපි සංසාරේ ගමන් කරන්නේ කුමක් නිසාද? අවිද්‍යාවෙන් වැහිලා තණ්හාවෙන් බැඳුණු නිසා ආරම්භයක් නොපෙනෙන තරම් අතීතයක් අපි සසර ඇවිදින් තියෙනවා. ඒ වගේමයි අනාගතයේත් අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි තියෙනවා නම් මේ සසර ගමන කෙළවරක් දකින්නත් බෑ. එහෙනම් අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි දුරු වෙනකම් අපි සසරේ යනවා නම් සැප විපාක ලැබෙන්න හේතු වන පින අපේ ජීවිතයට රැස් කර ගන්න ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් පව විසින් අපේ ජීවිතයට දුක් විපාක ලැබෙනවා.

පින්වතුනි, අද බොහෝ දෙනෙකුට ප්‍රශ්නයක් ඇතිවෙලා තියෙනවා පින් නිසා සසර දික් වෙනවා කියල. නමුත් අපි සසරේ ගමන් කරන්නේ අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි නිසා. ඒ ගමන් කරන සසරේ අපට සැප විපාක ලැබෙන්න හේතු වෙනවා පින්. දුක් විපාක ලැබෙන්න හේතු වෙනවා පව. නමුත් බොහෝ දෙනෙක් වරද්ද ගන්නවා පින් නිසා සසර දික් වෙනවා කියල. සසර දික් වෙන්නේ අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි නිසා.

එහෙනම් පින්වතුනි, දුරු කල යුත්තේ පින්ද? අවිද්‍යාවයි, තණ්හාවයිද? අවිද්‍යාවයි, තණ්හාවයි. ඒ කරුණ හොඳට මතක තියා ගන්න ඕන. අපේ ජීවිතයේ අවිද්‍යාවයි, තණ්හාවයි දුරු වෙනතුරු අපි ජීවිතයට පින් රැස් කර ගන්න ඕන. පින් නොතිබුණොත් සසර යනකොට දුගතිය තමයි හිමි වෙන්නේ.

ටිකක් කල්පනා කරලා බලන්න. අපි මෙමත්‍රියෙන් කතා කරනවා නම්, මෙමත්‍රී ක්‍රියාවක් කරනවා නම්, අපේ හිත ඇතුලේ සතුටක් හට ගන්නවා. එහෙනම් අපේ ජීවිතයේ පින්ක් එකතු වෙනකොට ඒ අවස්ථාවේම අපට සතුටක් ඇති වෙනවා. ඒ සතුට මුල් කරගෙන නැවත මතු මත්තේ විපාක දෙන ස්වභාවය විශාල වශයෙන් රැස් වෙනවා. ඒ වගේම අපි තරහා සිතින් යමක් කියනවා නම්, කරනවා නම්, ඒ මොහොතේම අපට දුකක් හට ගන්නේ නැද්ද? මනසට පීඩාවක් ඇති වෙන්න නැද්ද? ඇති වෙනවා. ඒ වගේම තමයි දුක් විපාක ලැබෙනවා.

පින්වතුනි, මේ කරුණ තේරුම් ගන්න බුදු කෙනෙක් පහල වෙන්නටම ඕනෑ නෑ. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකය තුළ හිතන්න පුළුවන් කෙනෙකුට මේ කාරණාව තේරුම් ගන්න පුළුවන්. සාමාන්‍ය ජීවිතයේ අනුන්ට උදව් කරනකොට, අපේ හිතේ කරුණාවක් මෙමත්‍රියක් ඇති වෙනකොට අපට ඒ තුළින් සැප ලැබෙනවා කියන එක මේ ලෝකය තුළ තියෙන සත්‍යය දර්ශනයක්. ඒකට කියනවා ලෝකික සම්මා දිට්ඨිය කියල.

සම්බුද්ධත්වයට පත් වෙන්නට කලින් සංසාරේ එනකොට බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ ගුණධර්ම වලින් ඉතාමත්ම පිරිපුන් මනුස්සයෙක් වෙලා ඉපදුනා. ඒ ජීවිතය තුළ නිවැරදි දර්ශනයක් තිබුනා.

හැබැයි ලෝකය තුළ ඒ වගේ සුනෙත්ත ශාස්තෘන් වහන්සේ ලෙසත්, අරක ශාස්තෘන් වහන්සේ ලෙසත් අනික් අයට සුගතියට යන්න පාර පෙන්නුවා. එහෙනම් බුදු කෙනෙකුගේ ධර්මයන් නැතුව පවා යහපත කිරීමෙන් සැප ලැබෙනවා, අයහපත කිරීමෙන් දුක ලැබෙනවා, කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න පුළුවන්. ඒක මේ ලෝකයේ පවතින දහම් ස්වභාවයක්. දහම් න්‍යායක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

යාදිසං වපනෙ ඛිජං - තාදිසං භරනෙ ඵලං

කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං - පාපකාරී ච පාපකන්ති

යමක් වපුරනවද ඊට අනුව අස්වැන්න ලැබෙනවා, හොඳ දෙයක් කළොත් හොඳ විපාක ලැබෙනවා. නරක දෙයක් කළොත් නරක විපාක ලැබෙනවා. මේ කරුණ සාමාන්‍යයෙන් මේ ලෝකේ හිතන්න පුළුවන් කෙනෙකුට තේරුම් ගන්න පුළුවන්. එවැනි කෙනා තමන්ගේ ජීවිතයේ අකුසලයට බිය වෙනවා. කුසලයට කැමති වෙනවා. එවැනි කෙනෙක් තමයි අපේ බෝසතාණන් වහන්සේ. බෝසතාණන් වහන්සේට රමය, සුරමය, සුභ කියල මාලිගා තුනක් තිබුණා. බොහෝ සැප තිබුනා. දුක වහල තිබුනේ. දුකක් කියන කාරණාව ප්‍රකට වුණේම නෑ. ඇයි ඒ? පුංචි හෝ දෙයක් දුකක් කියල වැටහුණා නම් මේකෙන් නිදහස් වෙන්න ඕන කියල හිතන්න තරම් අති තීක්ෂණ නුවණක් තිබුණා. සතර පෙර නිමිති දැකපු ගමන් මේකෙන් නිදහස් වෙන්න ඕනෑ කියන

නුවණ ඇති වුණා. ඊට පස්සේ හිතන්න පටන් ගත්තා. "අපි මේ යන ගමන මොකක්ද? මේ ලෙඩ වෙනවා, වයසට යනවා, මරණයට පත් වෙනවා, මේකෙන් නිදහස් වෙන්නේ කොහොමද?" අන්න බලන්න පින්වතුනි බුද්ධිමත් කෙනාගේ ස්වභාවය.

නමුත් පින්වතුනි අපි ආපු කෙළවරක් නොපෙනෙන සසර ගමනේදී දිව්‍ය ලෝක, මනුස්ස ලෝක, තිරිසන් ලෝක, ප්‍රේත ලෝක හරහා ආවා. ඒ ආපු ගමන හරියට එක එක ජීවිතවල එක එක ජවනිකා රඟපානවා වගේ. දැන් බලන්න නළුවෙක් හරි නිලියක් හරි රඟපාන කොට කතා දහයක වරින දහයක් රඟපානවා. එතකොට එයාගේ දක්ෂතාවයට හොඳ වරින හම්බ වෙනවා. අපිත් ඒ වගේ තමයි, පින් කරලා තියෙනකොට සුගති ලෝකයක හොඳ වරිතයක් හම්බ වෙනවා. අකුසල් කරනකොට දුගති ලෝක වල තව වරිතයක් හම්බ වෙනවා. අපි එක එක කාල වල එක එක වරින රඟපාමින් සංසාරේ ගමන් කරනවා.

නමුත් තවම කෙළවරක් නෑ. අපේ ජීවිතයේ අපි දැක්කේ නෑ එතන රඟපෑමක් විතරයි තියෙන්නේ කියලා. සාමාන්‍යයෙන් ජීවිතයේ ආයුෂ අවුරුදු 50ක්, 60ක්, 100ක් තියෙනවා. එතනින් පස්සේ ජීවිතේ ඉවරයි. ආයේ වෙන රඟපෑමක්. දැන් බලන්න කෙනෙක් රඟපානකොට එක වික්‍රපටියක අම්මයි පුතයි වෙලා ඉන්නවා. තව වික්‍රපටියක සැමියයි බිරිදයි වෙලා ඉන්නවා. ඒ වගේමයි සසර ගමන. එවැනි සසර ගමනක් අපි යන්නේ කියල අපිට තේරෙන්නේ නෑ. ඇයි ඒ? ඒ ඒ ජීවිත වල අපි සතුටු වෙනවා. අපි එතනින් එහා දෙයක් හිතන්නේ නෑ. අපි මේ ජීවිතෙන් පස්සේ කොහොටද යන්නේ කියල හිතන්නේ නෑ. ඒ ගැන දන්නෙත් නෑ.

නමුත් බලන්න බෝසතාණන් වහන්සේගේ තිබුණ අසභාය ප්‍රඥාව. සතර පෙර නිමිති දැකීමත් එක්ක හිතන්න පටන් ගත්තා. "ඇයි මේ විදිහට ඉපදෙන්නේ; ඇයි ලෙඩ වෙන්නේ; ඇයි

වයසට යන්නේ; ඇයි මැරෙන්නේ? ඇයි මේ දුකක් උරුම වුණේ. මේකෙන් නිදහස් වෙන්න බැරිද්ද?” කියල හිතන්න පටන් ගත්ත. අපිට ලෙඩවෙන අය, වයසට යන අය, මැරෙන අය කොයි තරම් ජේතවද? නමුත් අපිට එහෙම හිතන්න හැකියාවක් ලැබුණේ නෑ. අන්න ඒ නිසයි අසහාය ප්‍රඥාව තියෙන කෙනෙක් ලෝකයේ පහල වුනහම සියලු දෙනාටම යහපත උදාවෙන්නෙ. අන්න ඒ වගේ කෙනෙක් තමයි අපගේ බෝසතාණන් වහන්සේ.

පින්වතුනි අපි අපේ ජීවිතය ගැන කල්පනා කරන්න ඕන. අපි තිරිසන් ලෝකේ, ප්‍රේත ලෝකේ, නිරයේ, මනුස්ස ලෝකේ, දිව්‍ය ලෝකේ ගමන් කරමින් මේ සසරේ යන්නේ ඇයි? අපට මේකෙන් නිදහස් වෙන්න බැරිද්ද? මේකෙන් නිදහස් වෙන්නේ කොහොමද? කියන ප්‍රශ්ණය අපට මතු වෙන්නට ඕනෑ.

නමුත් අපට මේක ප්‍රශ්නයක් බවට පත් වෙලා නෑ. අද ලෝකයේ තියෙන්නේ කාමයන් ඔස්සේ ලබන ආශ්වාදයක් නිසා නොසන්සිදෙන ආශාවකින් තෘප්තිමත් නොවන ලෝකයක්. අද මේ කාම රැල්ලක් තියෙන්නේ.

මේ ලෝකය ඒ ඔස්සේ මොකක්ද හොයන්නේ? හැම තිස්සෙම ඇස පිනවන්න හොඳ රූපයක්, කන පිනවන්න හොඳ ශබ්දයක්, නාසය පිනවන්න හොඳ සුවඳක්, දිව පිනවන්න හොඳ රසයක්, කය පිනවන්න හොඳ පහසක්, අපි හැම මොහොතකම හොයන්නේ පිනවන්න දෙයක්, ආශ්වාදයක්, සතුටක්.

අපි කවදාවත් ඒකෙන් තෘප්තිමත් වෙන්නේ නෑ. අතීතයේ විදපු ආශ්වාදයක් සැපයක් ගැන හිතල බලන්න. දැන් ඒ කිසි දෙයක් නෑ. දැන් අපි මානසිකව ලබන දෙයක් විතරයි. අතීතයේ තිබුණ සියලු දේවල් නිරුද්ධ වෙලා ගියා. නමුත් අපි ඒක ඔස්සේ හිත හිතා ඉන්නවා. අපේ ජීවිතය කියන්නේ ඒක. අතීතයේ විදපු

දේවල් වලට ආපහු යන්න බෑ. එක නිරුද්ධ වෙලා ඉවරයි. නමුත් මනසින් අපි ආශ්වාදයක් ලබනවා.

ඒ වගේම අනාගතයේ ලබන්න තියෙන දේවල් ගැන හිතල බලන්න. ඒවා තාම ඇවිදින් නෑ. අපි ඒවා ගැන අපේක්ෂාවෙන් ආශ්වාදයක් විඳිනවා. අනාගතය වර්තමානයට ආවට පස්සේ වර්තමානය අතීතයට යනවා.

මෙන්න මේක මානසික සංකල්පයක් විතරයි. අපි ජීවත් වෙන්නේ මෙන්න මේ මානසික සංකල්පයක් ඔස්සේ. සසර ගමන කියන්නේ අපි අතීත ජීවිතේ හිටිය, දැන් ඉන්නවා. අනාගතයට යනවා.

අපි මේ සත්‍යය නොදකිමින් නොසන්සිඳෙන ආශාවක් ඔස්සේ යන ගමනක් තියෙන්නේ. ඒ නිසා අපට මේ සසරේ කෙළවරක් දකින්න බෑ. ඒ ආශ්වාදය පස්සේම යන තාක්කල් අපට සත්‍යය සොයන්න බෑ. අපට නුවණ මෙහෙය වන්න ඕන ධර්මයක් අපේ ජීවිතයට ලැබෙන්නේ නෑ.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ කාමයන්ගෙන් ලැබෙන ආශ්වාදයට ලස්සන උපමාවක් දේශනා කරනවා. කෙනෙකුට සමේ කුෂ්ඨ රෝගයක් හැඳුනොත් මහා වේදනාවක් ඇති වෙනවා ඒ වේදනාව නැතිවෙන්න කසනවා. නැත්නම් පුළුවනවා. එතකොට මොකක්ද ලැබෙන්නේ? ආශ්වාදයක්. ඇයි ආශ්වාදයක් ලැබෙන්නේ? ඒ කුෂ්ඨය තියෙන තැන කසනකොට හරි පුළුවන කොට හරි ඒ වේදනාව අඩු වෙනවා. අර විකෘති සංඥාව නිසා. එතැන ආශ්වාදයක් තිබෙන බව සැබෑවක්. නමුත් ඒ ආශ්වාදය තුලින් තමන්ට ලැබෙන්නේ මොකක්ද? කුෂ්ඨය වැඩි වෙන එක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අන්න ඒ වගේමයි මේ පංචකාමයන්ගෙන් අපි ලබන ආශ්වාදය. ඒ මොහොතේ සැපයක් තියෙනවා හැබැයි ඒ සැපය පුංචි ආශ්වාදයක් විතරයි. ඒ සැපෙන් අපට විඳවන්න දෙයක් සකස් වෙනවා. මෙන්න මේ කාරණාව අපි හොඳට තේරුම් ගත්තොත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ප්‍රායෝගිකව අපේ ජීවිතයට ගලප ගන්න පුළුවන්. අපි ගොඩක් වෙලාවට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ප්‍රායෝගිකව අපේ ජීවිතයට ගලප ගන්න දක්ෂ නෑ. ඒකට හේතුව තමයි අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ සැබෑවටම දේශනා කරපු ධර්මය මොකක්ද කියල හොයන්නේ නෑ.

පින්වතුනි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තියෙන්නේ කාටද? නුවණ තියෙන කෙනාට. හිතන්න පුළුවන් කෙනාට.

“පඤ්ඤාවන්තස්සායං ධම්මො, නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤස්ස”

හිතන්න පුළුවන් කෙනා තමයි මේ ධර්මය අල්ලන්නේ. අපේ ජීවිතයේ අර්බුදය ප්‍රශ්නය තමයි අවිද්‍යාවයි, තණ්හාවයි. මේ අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි අපේ ජීවිතයේ ප්‍රශ්නය හැටියට දැක්කට පස්සේ අපි හොයන්නේ කුමක්ද? මේ අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි දුරු කරන ක්‍රමයක්. ඒ සඳහා අපි හෙවිය යුතුයි සත්‍යය. බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ආලවක යක්ෂයා ප්‍රශ්න අහනවා.

“මේ ලෝකේ තියෙන සැබෑම රසය කුමක්ද? සත්‍යය රසය”

“සච්චං නචෙ සාදුනරං රසානං”

“ප්‍රඥාව ඇති වන්නේ කොහොමද?”

“සුස්සුසා ලභනෙ පඤ්ඤං - අප්පමන්නො චිචක්ඛණො”

නිවනට පමුණුවන රහතුන්ගේ ධර්මය අහල අප්‍රමාදීව නුවණින් විමසීමෙන්.

එහෙනම් පින්වතුනි, අපිත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ශ්‍රද්ධාවෙන් අහල විමසන්නට ඕන. එතකොට තමයි අපට සැබෑවටම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. හිතන්න බැරි කෙනාට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තේරුම් ගන්න බෑ.

මම මේ පින්වතුන්ට පුංචි උදාහරණයක් කියන්නම්. උසස් පෙළ ගණිත විෂයන් වල තියෙනවා අවකලනය අනුකලනය කියලා ගණන් හදන ක්‍රමයක්. අපි හිතමු මේ විදිහේ ගණන් ගැටළුවක් පත්තරයක කෙනෙකුට දකින්න ලැබෙනවා. නමුත් එයා මූලික න්‍යාය (එකතු කිරීම්, අඩු කිරීම් , වැඩි කිරීම්) ඉගෙන ගෙන නෑ. එහෙම කෙනෙකුට පත්තරයක අර ගණන් ගැටළුවක් තියෙනව දැක්කොත් එයාට ප්‍රශ්නයක් පේන්නේ නෑ.

තව කෙනෙක් ඉන්නවා මූලික න්‍යායන් සියල්ලම ඉගෙන ගත්ත කෙනෙක්. එයාට අරක දකින කොටම අර ගැටළුව පේනවා. දැන් න්‍යාය ඉගෙන ගත්ත කෙනාට ඒක ගැටළුවක්. නමුත් කල්පනා කරලා බලන්න එයා න්‍යාය ඉගෙනගෙන ගැටළුව ඉස්සරහින් න්‍යාය ලීවට ගැටළුව විසඳෙන්නේ නෑ.

එහෙනම් ගැටළුවක් කියල දැනගත්තත්, න්‍යාය දැනගෙන ගැටළුව ඉස්සරහින් ලියාගෙන ගියත් කවදාවත් ගැටළුව විසඳෙන්නේ නෑ. ගැටළුව විසඳෙන්නේ කොහොමද? න්‍යාය මත පදනම් වෙලා ගැටළුව මුල් කරගෙන හිතන්න ඕනෑ. අන්න ඒකට කියනවා වින්තන හැකියාව. එතකොට තමයි අර ගැටළුව විසඳෙන්නේ. නැත්නම් කොච්චර න්‍යාය දැනගත්තත් ගැටළුවක් කියල දැනගත්තත් කවදාවත් ගැටළුව නම් විසඳෙන්නේ නෑ.

ඒ වගේම ගණිතඥයෙක් වුනත් න්‍යායක් දෙන කොට ඒක න්‍යායක් කියල පිළිගන්න නම් ඒක හේතු සහිතව ඔප්පු වෙන්නට ඕනෑ. එතකොට ඒ න්‍යාය නිරවුල් වෙන්නට ඕනෑ. ඒ විදිහට

න්‍යාය නිවැරදිව තේරුම් අරගෙන අර ගැටළුව න්‍යාය මත පදනම් වෙලා විසඳන්න පුළුවනි. එතකොට ගැටළුව විසඳෙනවා.

අන්න ඒ වගේ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුලින් වින්තන හැකියාව මතු වෙලා එනවා කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කියන්නේ හරියට මේ න්‍යාය වගේ. ගැටළුව තමයි අපි සසරේ යන හැටි. අපි සමාජයේ ජීවත් වෙන හැටි. ඇහැට, කනට, නාසයට දිවට, කයට, මනසට මේ ලෝකයේ ගෝචර වන ස්වභාවය. හැබැයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය (ඒ න්‍යාය) නිකන් ඉගෙනගෙන වැඩක් නෑ. අපි ඒක නිවැරදිව ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්නට ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අහල මතක තියාගෙන හිටියට වැඩක් නෑ. තමන් තුලින් නිවැරදිව තේරුම් ගත්තොත් තමයි අපිට මේ න්‍යායේ වටිනාකම තේරෙන්නේ. එතකොට අර ගැටලුව මත පදනම් වෙලා හිතන කොට ගැටළුව විසඳෙනවා.

අවිද්‍යාවයි, තණ්හාවයි මුල් කරගෙන සත්‍යය පදනම නොදකින නිසයි අපි සසරේ යන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න මේ සත්‍යය අපේ ජීවිතය තුලින් තේරුම් අරගෙන මේකේ මුල විමසන කොට අපේ ගැටලුව විසඳෙනවා. වින්තන හැකියාව කියන්නේ අන්න ඒ වගේ දෙයක්. ඒ වින්තන හැකියාව කියන දේ වෙන කෙනෙකුට දෙන්න බෑ. ගණිතය ඉගෙන ගත්ත හැම කෙනෙකුටම විභාගය සමත් වෙන්න පුළුවන්ද? බෑ. වින්තන හැකියාව තියෙන්නට ඕනෑ. ඒ කෙනාට තමයි ගැටලුව විසඳගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අන්න ඒ වගේ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය දකින්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නේ.

අපි හිතමු සිංහල භාෂාව ඉගෙන ගන්න කෙනෙක් ඉන්නවා. සාහිත්‍යයට අදාල දෙයක්, නවකතාවක් විභාගයකට ලියන්න ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. අර පොතේ තියෙන කොටසමයි ලියන්න තියෙන්නේ. අමුතුවෙන් ඒ තුල හිතන්න දෙයක් නෑ. වින්තනය

මෙහෙයවන්න දෙයක් නෑ. එයාට ඒක රචනාවක් වගේ ලියන්න විතරයි තියෙන්නේ. මතකය තිබුනා නම් ඇති.

දැන් අපි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ පටිච්චසමුප්පාදය, ආයතන වල ක්‍රියාකාරීත්වය කියලා දෙයක් ඉගෙන ගන්නවා. මේ වචන ටික අපි දන්නවා. මේ වචන ටික මතක තියාගෙන හිටියට අර රචනාව වගේ තමයි. නමුත් අපි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින් මේ කාරණා හොඳට නුවණින් කල්පනා කරන්නට ඕනෑ. තමන්ගේ ජීවිතයේ තියෙන මේ අරබුදය ගැන. ප්‍රශ්නය ගැන. බොහෝ දෙනෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ගැන කථා කරන්නේ ජීවිතයේ එපා වුන ස්වභාවයක් එක්ක, ඒ වගේ අය තමයි බණ භාවනා කරන්නට ඕනෑ කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තියෙන්නේ ප්‍රඥාවන්ත කෙනාටයි. හිතන්න පුළුවන් කෙනාටයි. ජීවිතේ අසාර්ථක වුන කෙනෙක් වුනත් හිතන්න පුළුවන් නම් ධර්මය දකින්න පුළුවන්.

පින්වතුනි, බෝසතාණන් වහන්සේ මේ විදිහට තමන් ගැන කල්පනා කරනවා. "මං මේ අතීතේ ඉඳලා සංසාරේ ආවා. දැනුත් සංසාරේ යනවා. අනාගතයේත් යනවා. මේකේ කෙළවරක් දකින්නේ කවදාද? අපි කොහොමද මේකෙන් නිදහස් වෙන්නේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්බුද්ධත්වයට පත් වෙලා දේශනා කල දේ අපි භාග්‍යන්ත පටන් ගන්න ඕනෑ. තමන් තුළින් තමන්ගේ ජීවිතයේ අභ්‍යන්තරය. අන්න ඒකට කියනවා සත්‍යය, චතුරාර්ය සත්‍යය.

අපේ ජීවිතය තුළ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම නම් වූ අවිද්‍යාවයි තියෙන්නේ. ඒ අනවබෝධය නිසයි අපි සසරේ ගමන් කරන්නේ. එහෙනම් පින්වතුනි, ඒ අනවබෝධය දුරු කරන ආකාරය භාග්‍යන්තට ඕනෑ. අන්න එයා භාග්‍යන්ත පෙළඹෙනවා දුක කියන්නේ මොකක්ද? දුක හටගැනීම කියන්නේ මොකක්ද? දුක නැතිවීම කියන්නේ මොකක්ද? දුක නැතිවීමේ මාර්ගය

කියන්නේ මොකක්ද? කියලා. කුමක් මුල් කරගෙනද හොයන්න පටන් ගන්නේ. ධර්මය පදනම් කරගෙන. තමන්ගේ චින්තන හැකියාව උපයෝගී කරගෙන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඒ සඳහා මූලිකම දේ තමයි සම්මා දිට්ඨිය. සම්මා දිට්ඨිය ඇති වෙන්නේ සද්ධර්මශ්‍රවනයයි, යෝනිසෝමනසිකාරයයි හේතු කරගෙන. සද්ධර්මය කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් සත්‍යය ධර්මය. යෝනිසෝ මනසිකාරය කියන්නේ තමන්ගේ චින්තන හැකියාව. මේ උපකාරක ධර්ම දෙක පදනම් කරගෙන එයා ධර්මය විමසනකොට තමන්ගේ ජීවිතේ තේරුම් ගන්නවා.

පින්වතුනි අපි එහෙනම් කල්පනා කරලා බලන්නට ඕනෑ මේ ආර්ය සත්‍යය අපේ ජීවිතය තුළින් තේරුම් ගන්නේ කොහොමද කියලා. ආර්ය සත්‍යය අපේ ජීවිතය තුළින් තේරුම් ගන්නා නම් අපට ඇතිවෙනවා ප්‍රඥාව කියන මාණිකාය. මේ මහා පෘථිවියම මැණිකක් කරලා ලැබෙනවටත් වඩා වටිනවා ප්‍රඥාව කියන මාණිකාය. ඇයි එහෙම වටින්නේ.

බලන්න පින්වතුනි අපේ ජීවිතයට බාහිර භෞතික දේවල් කොයි තරම් ලැබුනත් ඒ භෞතික දේවල් වලින් අපට ආධ්‍යාත්මික සැනසීමක් ලබන්නට බෑ. ඒ සියලු දේවල් නැසෙන දේවල්. තමන් තුළින් තමන්ට සැබෑවටම භුක්ති විදින්න පුළුවන් දේවල් නෙමෙයි.

නමුත් ප්‍රඥාව කියන මාණිකාය, ප්‍රඥාව කියන ආයුධය කෙනෙකුට ලැබුනොත් ඒකෙන් සැබෑවටම ආධ්‍යාත්මය තුළ සතුටක්, සැනසීමක් ලබන්න පුළුවන්. ඒ ආධ්‍යාත්මික සතුට සැනසිල්ල ලැබෙන්නේ සත්‍යය දැකීම නිසයි. සත්‍යය නොදකින කෙනා අතීතයේ නිරුද්ධ වූන දේවල් ගැන හිත හිතා සතුටු වෙනවා. නැත්නම් දුක් වෙනවා. අනාගතයේ ලබන්න තියෙන

දේවල් ගැන හිත හිතා සතුටු වෙනවා. නැත්නම් දුක් වෙනවා. අපේ ජීවිතය මේ විදිහට පවත්වාගෙන යනවා. ඕක තමයි අපේ ජීවිතේ.

නමුත් පින්වතුනි, අපි දකිනවා නම් මේ රැස් කරන හැම දෙයක්ම ක්ෂය වෙලා යන හැටි අනිත්‍ය වෙලා යන හැටි, එදාට අපට සත්‍යය දකින්න පුළුවනි. ඒ සත්‍යය දකින්නට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය දකින්න ඕනෑ කරන ඇස අපි ඇති කර ගන්න ඕනෑ. ඒ සදහාත් කරන්නට ඕනෑ මොකක්ද? මේ වතුරාරිය සත්‍යය ධර්මයම නුවණින් විමසන්නට ඕනෑ.

අපේ මනසට, මසැසට මේ ධර්මය දකින්න බෑ. හැබැයි මනස පදනම් කරගෙනමයි මේ ධර්මය හිතන්නට විමසන්නට ඕනෑ. අන්න ඒක තමයි විවක්ෂණ හැකියාව කියන්නේ. මෙන්න මේක විමසන කොට අප තුළ හට ගන්නවා ප්‍රඥා වක්ෂ්‍යය. ප්‍රඥාව කියන ඇස. මෙන්න මේ ප්‍රඥාව කියන ඇසෙන් අපිට සත්‍යය දකින්න පුළුවන්.

පින්වතුනි මම පොඩි උදාහරණයක් කියන්නම්. අපි චිත්‍රපටි ශාලාවකට ගිහින් චිත්‍රපටියක් නරඹනවා. එතකොට අපට ලස්සන කථාවක් ජේනවා. එතනදී ඒ රඟපාන අය ගහගන්නකොට අපට භයක් හට ගන්නවා. හිතා වෙන කාරණයේදී හිතා යනවා. විවිධාකාර කතන්දරයක් එතන අපට මැවෙනවා. අපි ඒ තුළ ජීවත් වෙනවා.

අපි හිතමු ඒ චිත්‍රපටිය නිර්මාණය කරපු අධ්‍යක්ෂක අපිත් එක්ක චිත්‍රපටිය නරඹනවා. එයාට එතන චිත්‍රපටියක් ජේනවද? ගහගන්නකොට එයාට මොකද හිතෙන්නේ. මෙතන බොරුවක්නේ කළේ. මෙතන බොරු රඟපෑමක්නේ කළේ. ගෙවල් ගිනි ගත්තේ නෑ. බොරුවක්නේ කළේ කියලා එයාට පෙනෙනවා. එයා ඒක හිතනවා නෙමෙයි. එයාට ඒක ජේනවා.

එයා ඒක හදපු හැටි දකිනවනේ. එයාට වික්‍රපටියක් ජේන්තේ නෑ. එයාට අර බොරුවයි ජේන්තේ. හය ඇතිවන කාරණයේදී හය හටගන්නේ නෑ. හිනාවෙන කාරණයේදී හිනා වෙන්නේ නෑ. එයා සම්පූර්ණයෙන් බොරුව දකිනවා.

බලන්න පින්වතුනි දෙන්නම දැක්කේ එකම සිනමා ශාලාවක එකම වික්‍රපටියක්. ඒ වුනාට වික්‍රපටිය නිර්මාණය කරපු කෙනාගේ දර්ශනය වෙනස්. ඇයි එයාට වෙනම ඇහැක් තිබුණා. ඒක හැදෙන හැටි දැකීමේ ඇහැ තිබුණා. ඒ නිසා වික්‍රපටියක් පෙනුනේ නෑ. එන එන ජවනිකා සතුවත් පිළිගත්තේ නෑ. ඒ නිසා වික්‍රපටියේ කතන්දරය මැවුනේ නෑ. එතකොට සතුවත් පිළිගත්තේ නැත්තේ ඇයි? එතන පෙන්නපු ඇත්ත දැක්කා. එතැන පෙන්නන ඇත්ත නොදකින කෙනා එන එන දේ සතුවත් පිළිගන්නවා. අන්න තණ්හාවෙන් සංයෝජනය වෙනවා.

අවිද්‍යාවෙන් වැසුණු නිසා සත්‍යය දැක්කේ නෑ. අවිද්‍යාවෙන් වැහුනා. තණ්හාවෙන් බැදෙනවා. අපට කතන්දරය මැවෙනවා. අපි ලෝකේ ජීවත්වීම ඔය වික්‍රපටිය දකිනවා වගේ. වික්‍රපටිය හදපු කෙනා වික්‍රපටිය දකිනවා වගේ තමයි ප්‍රඥා ඇස තුලින් සත්‍යය දැකීම. එයාට අවිද්‍යාව දුරු වෙනවා. ඇයි අර හදපු හැටි දැක්කා. ඒ ඒ දේ සතුවත් පිළිගත්තේ නෑ. සත්‍යය දැකපු නිසා බන්ධනය වෙන්නේ නෑ. අන්න ලෙහෙනවා. කතන්දරය මැවෙන්නේ නෑ.

එහෙනම් පින්වතුනි අපි සියලු දෙනාම මේ ජීවිතය දකින්නේ වික්‍රපටි ශාලාවක වික්‍රපටියක් දකිනවා වගේ. අර වික්‍රපටිය හදපු කෙනා දකිනවා වගේ අපේ ජීවිතයේ අභ්‍යන්තරයේ මේ සකස් වෙන ක්‍රියාවලිය අපි හොයන්න ඕනෑ. අන්න ඒකට තමයි ප්‍රඥාව අවශ්‍ය. වින්තන හැකියාව අවශ්‍ය. මේ කාරණාව ලෝකයේ වෙන කෙනෙකුට විෂය වෙන්නේ නෑ. බුදු කෙනෙකුට විතරයි විෂය වෙන්නේ.

දැන් බලන්න අර වික්‍රමයට ශාලාවේ ඇත්ත දකින්න වෙන කෙනෙකුට බැනේ. එතනින් එහාට දකින්න විශේෂ හැකියාවක් තියෙන්නට ඕන. අන්න ඒක තමයි ප්‍රඥාව කියල කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින් වින්තනය මෙහෙයවෙන කෙනාටයි සැබැවටම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ.

පින්වතුනි එහෙනම් අපි අවිද්‍යාවයි දුරුකළ යුත්තේ. අවිද්‍යාව නැතිවෙනවා කියන්නේ මොකක්ද?

දුක්ඛේ ඥානං - දුක ගැන නුවණ හට ගන්නවා

දුක්ඛ සමුදයේ ඥානං - දුකහටගැනීම ගැන නුවණ හට ගන්නවා

දුක්ඛ නිරෝධේ ඥානං - දුක නැතිවීම ගැන නුවණ හට ගන්නවා

දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාය ඥානං- දුක නැතිවීමේ මාර්ගය ගැන නුවණ හට ගන්නවා

මෙන්න මේ ආර්ය සත්‍යය හතර ගැන කෙනෙකුට නුවණ හට ගන්නවා නම් ඒකට කියනවා විද්‍යාව කියලා.

එහෙනම් පින්වතුනි අපි බලමු ඒ විද්‍යාව තුළින් සසර ගමන සකස් නොවෙන්නේ කොහොමද කියලා. දුක කියන්නේ මොකක්ද? ඔන්න අපි සාමාන්‍යයෙන් දන්නවා ඉපදීම දුකක්. වයසට යාම දුකක්. ලෙඩවීම දුකක්. මරණයට පත්වීම දුකක්. අප්‍රියයන් හා එකතුවීම දුකක්. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකක්. කැමති දේ නොලැබීම දුකක්. හකුළුවා කීවොත් ස්කන්ධ පහ නම් වූ මේ ජීවිතය දුකක් කියලා. ඒක අපට දුකක් කියල තේරෙන්නේ නැද්ද? තේරෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා දුක සත්‍යයි කියල තේරෙනවනම්, දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයි කියල තේරෙනවා නම්, දුක්ඛ නිරෝධය සත්‍යයි කියල තේරෙනවා නම්, දුක නිරුද්ධ කරන මාර්ගය සත්‍යයි කියල තේරෙනවා නම් එයාට මොකක්ද කියන්නේ? සොත්‍යාපන්නයි කියලා. දහම් මගට පැමිණුනා කියලා. එහෙනම් අපිත් සෝත්‍යාපන්න වෙන්න ඕනෑ නේද? අන්න එහෙනම් ටිකක් කල්පනා කරලා බලන්න අපි මේ තේරුම් ගන්න ක්‍රමය තුළ අපි සැබෑවටම බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න සත්‍යයද තේරුම් ගන්නේ කියල. එහෙනම් අපි ඒක ටිකක් හිතන්නට ඕනෑ.

බලන්න පින්වතුනි බෝසතාණන්වහන්සේට සතර පෙර නිමිති දකින කොට ඉපදීම, වයසට යාම, ලෙඩ වීම, මේ සසර ගමන දුකක් කියල තේරුණා. සතර පෙර නිමිති දැකීමෙන් සෝත්‍යාපන්න වුණානම් ආයේම දුෂ්කරක්‍රියා කරන්න ඕනෑද? එහෙම වැරදි මාර්ගයක යාවිද? එහෙනම් ඒක ලෝකය තුළ තියෙන දර්ශනය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ ලෝකය ඉක්මවන දර්ශනයක්. ලෝකය තුළ ලෝකයෙන් එතෙර වන දර්ශනයක්. ලෝකෝත්තර කියන්නේ ඒකයි. අපි දකින්නේ මේ ලෝකේ තුළ දර්ශනයක්. හැබැයි අපි පළමුවෙන්ම ඒක දකින්නට ඕනෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කල ධර්මය තුළ දුක තුන් ආකාරයකින් විස්තර කරනවා.

- 01. දුක්ඛ දුක්ඛ
- 02. විපරිතාම දුක්ඛ
- 03. සංඛාර දුක්ඛ

දුක්ඛ දුක්ඛය කියල කියන්නේ අපි ඔය කරදරයක් පීඩාවක් කියල දකින දුක. හැබැයි ඒක දකින්නේ කවුද? "මම" බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ තියෙන්නේ හේතු එල දහමක්. ආත්ම දෘෂ්ඨිය පදනම් වුණ දෙයක් නෙමෙයි. දුක කියල අපි දකින්නේ දුක්ඛ දුක්ඛයක්. දැන් අපි ප්‍රශ්නයක්, කරදරයක්, පීඩාවක්, එතකොට අපි ඒ ප්‍රශ්නය නැති කරලා ආශ්වාදයක් සැපයක් භොයනවා. ඒ කියන්නේ මොකක්ද? වෙනස් වෙනවා විපරිණාමයට පත් වෙනවා.

අන්න ඒකයි විපරිනාම දුක්ඛය කියන්නේ. ඊට පස්සේ අපහු විපරිණාමයට පත් වුනහම ඒකත් දුක්ඛ දුක්ඛයක් බවට පත් වෙනවා. දැන් ඒකත් දුක්ඛ දුක්ඛයක්. ආයේම භොයනවා. මොකක්ද? සැපයක්. ඒක ආයේ කවදාවත් වෙනස් වෙන්නේ නැද්ද? වෙනස් වෙනවා. විපරිණාමයට පත් වෙනවා. ඒකත් ආයේ දුක්ඛ දුක්ඛයක් බවට පත් වෙනවා. ආයේ භොයනවා සැපක්.

අපි හැමදාමත් සසර ගමන් කළේ ඔය විදිහටමයි. මේක දුකක් කියල දැනගෙන අපි භොයන්නේ දුකෙන් පලා යන්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ දුකෙන් පලා යන්න නෙමෙයි. දුක පිරිසිදු දකින්න. දුක්ඛ සමුදය ප්‍රභාණය කරන්න. දුක ප්‍රභාණය කරන්න භොයනතාක් එයා දුක්ඛ දුක්ඛයෙන් පලා යන්න භොයනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින් මේ දුක්ඛ දුක්ඛය මොකක්ද කියල භොයන්නට ඕනෑ.

පින්වතුනි අපේ ජීවිතය කියන්නේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනසින්, අපි මේ ලෝකය හා එකතු වෙනකොට කුමක් හෝ කායික මානසික පීඩා දුක් සුසුම් හෙළිම් ලැබෙනවා. එතකොට මේක දුක්ඛ දුක්ඛයක් බව පළමුවෙන්ම අපි තේරුම් ගන්නට ඕනෑ. හැබැයි ඒ බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්වා දුන්න දුක්ඛ සමුදයෙන් හට ගන්න දුක නෙමෙයි අපි දැක්කේ. සංඛාර දුක්ඛය නෙමෙයි දැක්කේ.

දුක පිරිසිදු දකිනවා කියන්නේ කොහොමද? දැන් මට මේ කෝප්පය ජේනවා. ඇස් දෙකෙන් කෝප්පය කියල හොඳට ජේනවා. අන්න ඇස් දෙකෙන් කෝප්පය දකිනවා. හොඳට ජේනවා. ඒ වගේ මේ දුක කියන කාරණාව පිළිබඳ ප්‍රඥා ඇසින් පිරිසිදු දකින්නට ඕනෑ. දුක කියන්නේ මොකක්ද කියලා. එහෙම භොයනකොට අන්න දුක්ඛ සමුදය අහුවෙනවා. දුක්ඛ සමුදය කියල කියන්නේ දුක හැඳෙන හැටි. හැදුන දුක මොකක්ද? සංඛාර දුක්ඛයක්.

මේ පින්වතුන් අහල තියෙනවා ත්‍රිලක්ෂණය. අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා අනිත්‍ය නිසා දුකයි, යමක් අනිත්‍ය නම් දුක නම් ඒ නිසා අනාත්මයි. දැන් අපි ඒක තේරුම් අරගෙන තියෙන්නේ ඒ විදිහට නෙමෙයි. අපිට දුකයි කියල එතන අහු වෙන්නේ මේ දුක්ඛ දුක්ඛය. මට ඕනෑ විදියට පවත්වන්න බෑ හෙවත් අනාත්ම නිසා දුකයි කියලා අපි ඒක වෙනස් කර ගන්නවා. අපි ගන්නවා අනිත්‍ය නිසා දුක නිසා අනාත්මයි හැටියට නෙමෙයි අනාත්ම නිසා අනිත්‍ය නිසා දුකයි කියලා. මම මේ පැහැදිලි කරපු කාරණාව ගැන හොඳට කල්පනා කරන්න.

චතුරාර්ය සත්‍යයේ දුක කියන කාරණාව දුක්ඛ දුක්ඛය ඔස්සේ (අපිට කරදරයක් පීඩාවක් කියන දුක) පිරිසිදු දකින්න භොයන කොට එයාට අහුවෙන්නේ මොකක්ද? සංස්කරණය. දුක සකස් වෙන හැටි. අන්න අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියන පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යායෙන් මේ දුක හැඳෙන හැටි එයාට අහු වෙනවා. ඒ විදිහට හැඳෙන නිසයි එයාට දුකක් බවට පත් වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ මොකක්ද? හේතුවක් නිසා ඵලයක්.

අන්න ඒකට කියනවා අනිත්‍යයි කියල. හේතුවක් නිසා ඵලයක් මත ගොඩනැගෙන දුකක් තියෙන්නේ. ඒකත් සංස්කාර දුකක්.

අපි හැම මොහොතකම හොයන්නේ මේ මට නිවන් දැකලා සැපක් දෙන්න. මේ මම සෝනාපන්න කරලා සතර අපායෙන් නිදහස් කරන්න. අපි ජීවිතයේ සත්‍යය නෙමෙයි හොයන්නේ. අපි ජීවිතයේ සත්‍යය හොයනවා නම්, එයා ධර්මය දකිනවා. යමක් අනිත්‍ය නම් දුකයි. යමක් අනිත්‍ය නම් දුක නම් මෙතැන මම කියල දෙයක් නෑ අනාත්මයි. මම කියලා දෙයක් නෑ කියන දේ සංකල්පයක් නෙමෙයි. ඒක අවබෝධයක්.

මම කියල දෙයක් නෑ කියල අවබෝධ වුණා නම් මම සෝනාපන්න කරලා රැකවරණයක් දෙන්න ඕනෑද? මම රහත් කරලා රැකවරණයක් දෙන්න ඕනෑද? එහෙම රැකවරණයක් හොයන්නේ ආත්ම දෘෂ්ටිය නිසාමයි. අපි හේතු ඵල වශයෙන් විමසනවා නම් සත්‍යය දකිනවා නම් එයාට නුවණක් තියෙනවා මෙනෙ ආත්මයක් නෑ කියලා. අන්න එයා හැම මොහොතේම හොයන්නේ මොකක්ද? සත්‍යය. හැමතැනම හොයනවා සත්‍යය. සත්‍යය හොයනකොට දකිනවා ත්‍රිලක්ෂණය. අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි. එයා සත්‍යය තුළම ජීවිතය ගත කරනවා. එයාට අධ්‍යාත්මය තුළ සැබෑ සැනසීමක් තියෙනවා.

එහෙනම් අපි කල්පනා කරන්නට ඕනෑ අපේ ජීවිතය තුළ, මෙන්න මේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්මය තුළ පදනම් වෙලා දුක කියන්නේ මොකක්ද? දුක හැදෙන්නේ කොහොමද? දුක නැතිවෙන්නේ කොහොමද? දුක නැතිවෙන මාර්ගය කියන්නේ මොකක්ද? කියල. අපි ආධ්‍යාත්මය තුලින් හොයන්නට ඕනෑ.

එතකොට ඉපදීම, ලෙඩ වීම, වයසට යාම, මරණයට පත්වීම ආදී මේ අපට ලැබෙන දුක මුලින්ම තේරෙනවා. බෝසතාණන් වහන්සේ පවා ඒක මුල්කරගෙනයි සත්‍යය හොයන්න පටන් ගත්තේ. අපිත් ඒ අපට ලැබෙන දුක්ඛ දුක්ඛය කියන පදනම මුල් කරගෙන සත්‍යය හොයන්නට ඕනෑ. ඇයි මේ ලෝකයේ ලෙඩ වෙන්නේ. ඇයි වයසට යන්නේ. ඇයි මැරෙන්නේ. ඇයි මේ දුක්

විදිමින් සසරේ යන්නේ. මේකෙන් නිදහස් වීමක් නැද්ද? මේකට හේතුව මොකක්ද? කියල අන්න හේතු ඵල වශයෙන් භාගයන්ත පටන් ගන්න ඕනෑ. අපි භාගයන්තේ කොහොමද? මට මේ දුක ලැබුනේ ඇයි? මම ඉපදුන නිසයි. අපි පටිච්ච සමුප්පාදය ගලපනවා. (හේතු ඵල වශයෙන් තොරව) මගේ ආත්ම දෘෂ්ඨියත් එක්ක.

බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන් එක් අවස්ථාවක මෝලිය එග්ගුන හික්ෂුව ප්‍රශ්නයක් අහනවා.

“ස්වාමීනි, ස්පර්ශය කරන්නේ කවිද?”

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනවා “ප්‍රශ්නය වැරදියි, මේ විදිහට අහන්න. ස්පර්ශයට හේතුව කුමක්ද?”

ආයේමත් අහනවා, ස්වාමීනි කවුද දුක් විදින්නේ?

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනවා, “ප්‍රශ්නය වැරදියි. මේ විදිහට අහන්න, දුකට හේතුව කුමක්ද?”

ආයේමත් අහනවා “උපාදාන කරන්නේ කවුද?”

නැවතත් දේශනා කරන්නේ, “ප්‍රශ්නය වැරදියි, මේ විදිහට අහන්න. උපාදානයට හේතුව මොකක්ද?”

පින්වතුනි ඇයි ඒ විදිහට ප්‍රශ්න අහන්නේ. තමන් තුළ තියෙන තම දෘෂ්ඨියත් එක්ක අපි හේතු ඵලයක් නෙමෙයි භාගයන්තේ. අපි හැම මොහොතකම භාගයන්තේ කවුද මේ උපදින්නේ? කවුද මැරෙන්නේ? කවුද ලෙඩවෙන්නේ? මම ලෙඩ වෙන නිසා මම කැමතියි ලෙඩ නොවී ඉන්න. මම කැමතියි වයසට නොයා ඉන්න. අන්න ආත්ම දෘෂ්ඨියත් එක්ක අපි කැමතියි දුක්ඛ දුක්ඛයෙන් පලා යන්න. ප්‍රඥාව එතන අවදි වෙන්නේ නෑ.

හිතන්න ඕනෑ දේ එයාට ලැබෙන්නේ නෑ. එයාට ලැබෙන්නේ පලා යන්න භොයන දෙයක්මයි.

ධර්මය මුල් කරගෙන භොයන කෙනාට මේ හේතු එල න්‍යාය අහු වෙනවා. අවිද්‍යාව නිසා සංඛාර, සංඛාර නිසා විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූප, නාමරූප නිසා සලායතන කියන මේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය මේ ලෝකයේ මූලික පදනම එයාට අහු වෙනවා. එතකොට මූලික පදනම වෙන්නේ අවිද්‍යාව. අවිද්‍යාව කියන්නේ මේ සත්‍යය ඒ විදිහට නොදැනීම. අර චිත්‍රපටිය හදපු අධ්‍යක්ෂක ඇත්ත දකිනවා වගේ අපි මේ සත්‍යය භොයන්නට ඕනෑ. මේ සත්‍යය භොයාගෙන යනකොට මේ සත්‍යය පදනම නොදකින නිසාමයි මේ විදිහට දුක සකස් වුණේ කියල වැටහෙනවා.

මම ඒක තේරුම් ගන්න පුංචි උදාහරණයක් කියන්නම්. ඔන්න දෙන්නෙක් දෙපැත්තෙන් ඉඳගෙන නුල් පොටවල් කීපයක් අරගෙන එකම පැත්තට කරකවනවා. දැන් ලණුවක් ඇඹරෙනවද? නෑ. දැන් මැදින් කෙනෙක් ගිහින් අල්ල ගන්නවා. තාම එකම පැත්තට කරකවන්නේ. නමුත් ලණුවක් ඇඹරෙනව. මේ ක්‍රියාවලිය නොදැකපු කෙනෙක් එතෙත්ට ඇවිදින් බලනකොට ලණුවක් අල්ලාගෙන ඉන්නවා ජේනවා.

දැන් එයා දැකපු දැක්ම හරිද? අල්ල ගත්ත නිසා ලණුවක් ඇඹරුණා. ඒක දැක්කේ නෑනේ. ඇයි ඒ? ඒ හැදෙන වැඩපිළිවෙල හඳුනා ගත්තේ නෑ. අන්න ඒ වගේ තමයි අවිද්‍යාව කියන්නේ. මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස ලෝකය හා එකතු වෙනකොට අපි දකින්නේ අවිද්‍යාව මුල් කරගෙන. අපි සත්‍යය දකින්නේ නෑ. සත්‍යය නොදකින නිසා අපි මේකෙන් පලා යන්න භොයනවා.

ලඤ්ච අල්ලගත්ත නිසා හටගත්තේ කියල දැක්ක නම් එයා ලඤ්ච මුල් කරගෙන හිතන්නේ නෑ. අර වික්‍රපටිය අධ්‍යක්ෂණය කරපු කෙනා බලනවා වගේ. අපි මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස ඔස්සේ ලෝකයේ ජීවත් වෙනකොට නුවණ පදනම් කරගෙන භොයනවා නම් එයා සත්‍යය දකිනවා.

පින්වතුනි ඒක සංකල්පයක් ඇතිකරගෙන කර ගන්න බෑ. අද සමාජය තුළ සංකල්පයක් ඔස්සේ මේ දේවල් ඇති කරගන්න උත්සාහ කරනවා. මේ දේවල් ඇති කර ගත යුත්තේ විවක්ෂණය තුළින්. නුවණින් විමසීමෙන්. කලින් ගණිත ගැටළුවක් විසඳන හැටි ගැන පැහැදිලි කළා වගේ. ඒ ගැටලුව විසඳන්න හිතන ආකාරය ගැන පොතක නෑ. හිතන්න ඕනෑ කරන න්‍යාය විතරයි තියෙන්නේ. හිතන ක්‍රමය තමන් තුළ තියෙන්නේ. ඒ වගේ තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ මේ දහම් න්‍යාය කියා දුන්න. චිත්තනය හසුරුවන්න පුළුවන් වෙන්නේ තමන්ටමයි. අන්න එයාට තමයි මේ ජීවිතය තුළ ධර්මය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

එතකොට දැන් අපි මේ විදිහට දුකක් කියල තේරුම් ගත්ත. දුක්ඛ දුක්ඛයක් කියල තේරුම් ගත්තා. මේ දුක්ඛ දුක්ඛය පදනම් කරගෙන අපි විමසන්න පටන් ගන්නවා. මේ දුක ඇතිවුනේ ඇයි කියලා. අන්න එතකොට ක්‍රමානුකූලව මේ දුක හට ගන්නා ආකාරය අහුවෙනවා. මේ හේතු නිසා මේක හට ගන්නේ කියල තේරෙන කොට මෙයාට මේ දුක කියන කාරණාව බලෙන් අයිත් කරන්න ඕනෑ වෙන්නේ නෑ. දුක කියන කාරණාව නිෂ්ප්‍රභාව වෙලා යනවා. හට නොගන්න ස්වභාවයට පත් වෙනවා. ඒක සංස්කාරයක් කියල අත් දකිනවා. මේක සකස් වුන දෙයක් කියල අත් දකිනවා. සත්‍යය පැවැත්මක් නැහැ කියල එයා අත් දකිනවා.

මම ඒකට උදාහරණයක් කියා දෙන්නම්. දැන් මම මේ මේසයට අතින් ගහනවා. දැන් ශබ්දයක් ඇති වෙනවා. මේ ශබ්දය

කියන්නේ මගේ අතේ තිබුණ දෙයකුත් නෙමෙයි. මේ මේසයේ තිබුණ දෙයකුත් නෙමෙයි. හේතු නිසාම හටගත් ඵලයක්. හේතු නිසා හටගත් ඵලය තියෙන එකක්ද? නැත්නම් නැති එකක්ද? හට ගත්ත එකක්. අපි නැහැ කියනවා, නැත්නම් තියෙනවා කියනවා. ඒක හේතුවටත් අදාළ නැහැ. හැබැයි ඒක නැති එකකුත් නෙවෙයි. හේතුවක් නිසා හටගත්ත ඵලයක්. දැන් මගේ කටහඬ දිගටම ඔබට ඇහෙනවා. මේ පින්වතුන් හිතනවා කනයි ශබ්දයයි එකතු වීමෙන් ශබ්දය ඇහුනේ. මේ ශබ්දය නැති වීමෙන් තමයි අනිත්‍යය වෙන්නේ කියල හිතනවා. නැතිවීමක් විනාශයක් කියල කියන්නේ උච්ඡේදයක්.

බුදුරජාණන්වහන්සේ කවිවානගොත්ත සූත්‍රයේදී දේශනා කරනවා යමෙක් පටිච්චසමුප්පාදය හට ගන්න ආකාරය දකිනවා නම් මේ ලෝකය නැහැ කියන එක දුරු වෙලා යනවා. පටිච්චසමුප්පාදයේ නිරෝධය දකිනවා නම් ලෝකය තියෙනවා කියන එක දුරුවෙලා යනවා. අන්න එයාට කියනවා සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්තයි කියලා. නැහැ කියල කියන්නත් බැහැ. තියෙනවා කියල කියන්නත් බෑ. දෙකම දෘෂ්ඨි දෙකක්.

තියෙනවා කියල ගත්ත දේ බෙද බෙදා බලා නැහැ කියලා සංකල්පයකට එනවා. එතන සම්මා දිට්ඨිය නැහැ. ඒක දෘෂ්ඨියක් විතරයි. නැහැ කියල කෙනෙක් හිතනවා නම් එයා සමුදය දැකල නැහැ. හට ගන්න හැටි දැකල නෑ. හට ගන්න හැටි දැක්ක නම් නැහැ කියන්න බෑ. එයා දුක හැදෙන හැටි හෙවිවේ නෑ. එයා දුක කියල ගත්ත දුක්බ දුක්බය බෙද බෙදා බලලා මෙනත දුකක් නැහැ කියල කල්පනා කරනවා. අවබෝධයක් කරා යන්නේ නෑ.

ඒක තේරුම් ගන්න උදාහරණයක් කියන්නම්. තේරුම් ගැනීමේ පහසුවට ගොඩනැගිල්ලක් ගන්නම්. දැන් ගොඩනැගිල්ලක් තියෙනවා. අපි හිතීන් ඒකේ වහලේ තියෙන ෂීට් ගලවලා පැත්තකින් තියනවා. පරාල ටික ගඩොල් ටික, සිමෙන්ති ටික

ගලවලා අයින් කරනවා. මෙනත දැන් ගොඩනැගිල්ලක් නැතේ කියල බොරු සංකල්පයක් දෙනවා. මේ දේවල් එකතු වෙලා තමයි ගොඩනැගිල්ල හට ගත්තේ කියනවා. එතකොට මම ඇහුවොත් අර ඡීටි ටික මොකක්ද කියලා, ගොඩනැගිල්ල වහන්න ගත්ත එකතේ කියනවා. අර ගඩොල් ටික මොකක්ද? ගොඩනැගිල්ල හදල තිබ්බ එකතේ කියනවා.

දැන් මේවා පුංචි කැලි වලට කුඩු කරලා ගොඩනැගිල්ලේ තිබුන දේ කියනවා. හැබැයි එයා ගොඩනැගිල්ල නැහැ කියන සංකල්පය දුන්නාට ගොඩනැගිල්ල කියන ආධ්‍යාත්මික හැඟීම දුරු වෙලා නෑ. අර ගොඩනැගිල්ල කියන සංකල්පය ඉතුරු වෙලා තියෙනවා.

අපි මේ දුකෙන් පලා යන්න භොයන්නේ ඒ වගේ. අපි අපිට දුකක් එතකොට ඒ දුක මොනවා හරි ක්‍රමයකට බෙද බෙදා බලනවා. මෙනත සත්වයෙක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ, ධාතු ටිකක් තියෙන්නේ, විත්ත වෛතසික ටිකක් තියෙන්නේ, ශුද්ධාඡ්ඨක ටිකක් තියෙන්නේ කියල.

නමුත් සංකල්පය තියෙනවා. අර ගොඩනැගිල්ල බෙදල බැලුවා වගේ. එතන සංකල්පයක් දුන්නට අවබෝධයක් නෙමෙයි. එයා සිතුවිල්ලක් දැම්මා නැහැ කියලා. කොයි තරම් බෙද බෙදා සියුම් කර කර බැලුවත් ඒක කුඩු කරලා බැලුවත් ගොඩනැගිල්ල කියන සංකල්පය ඒ විදිහටම තියෙනවා. ඒ වගේ තමයි දුක සංස්කරණය වෙන හැටි භොයන්නේ නැතිව මේ දුක තියෙනවා කියල අරගෙන බෙද බෙදා බලනවා. නැහැ කියල සංකල්පයක් දෙනවා. හැදෙන හැටි භොයන්නේ නැහැ. සංකල්පයක් විතරයි. අර ගොඩනැගිල්ල කියන සංකල්පය හිතීන් අයින් කලා වගේ දෙයක් විතරයි එතන තියෙන්නේ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ සිතිවිල්ලකින් ධර්මය දැකීමට නොමෙයි. සිතිවිල්ලක් ඔස්සේ බෙද බෙදා සංකල්පයක් දෙන්න නොමෙයි. බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ ආප්පු දුක කියන කාරණාව විවික්ෂණය කරන ක්‍රමයකි. එහෙම නුවණින් විමසගෙන යනකොට එයාට අනුවෙනවා මේ දුක හැඳුන ආකාරය. මේ විදිහට හේතු ඵල දහම පදනම් කරගෙන කල්පනා කරන කොට සත්‍යය නොදකින පදනම නම් වූ අවිද්‍යාව නිසා සංඛාරය, සංඛාර නිසා විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූප, නාමරූප නිසා සළායතන කියන මේ පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියාකාරීත්වය නිසා දුක හට ගන්නේ කියලා, අන්න දුක්ඛ සමුදය දකිනවා. දුක්ඛ සමුදයේ පදනම මොකක්ද? අවිද්‍යාව. අවිද්‍යාව කියන්නේ

දුක්ඛේ අඥානං - දුක ගැන නුවණ නෑ

දුක්ඛ සමුදයේ අඥානං - දුක හටගැනීම ගැන නුවණ නෑ

දුක්ඛ නිරෝධේ අඥානං - දුක නැතිවීම ගැන නුවණ නෑ

දුක්ඛ නිරෝධ මග්ගේ අඥානං - දුක නැතිවීමේ මාර්ගය ගැන නුවණ නෑ

හේතු ඵල දහම ගැන නුවණක් නෑ

බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ධර්මය අහපු කෙනා මේ නිසා තමයි දුක හට ගන්නේ කියලා හේතු ඵල දහමක් හැටියට මේ දුකට හේතුව හොයනවා. (මගේ දුකක් හැටියට නොමෙයි). එහෙම හොයනකොට ජරා මරණ වලට හේතුව, ජාතිය කියලා, ජාතියට හේතුව, භවය කියලා විමස විමසා යනවා, එතකොට විමසන්නේ මොකක්ද? හේතු ඵල දහම. එතකොට හට ගන්නවා.

දුක්බේ ඥානං

දුක්ඛ සමුදයේ ඥානං

දුක්ඛ නිරෝධේ ඥානං

දුක්ඛ නිරෝධ මග්ගේ ඥානං

එයාට හේතුවක් නිසා ඵලයක් හැටියට දුක අහු වෙනවා. එතකොට දුක කියන ඥානය හට ගන්නවා. සංස්කරණය වෙච්ච දුක. සංස්කරණය වීම තමයි හේතු ඵල දහම සකස් වෙන ආකාරය. අන්න සකස් වීම අහු වෙනවා. දුක්ඛ සමුදය. සකස් වුනේ අවිද්‍යා පදනමෙන් නම් මේ දකින න්‍යාය අවිද්‍යාව දුරුවෙන න්‍යාය නම්, එයාට දුක්ඛ නිරෝධය සත්‍යයක් කියල නුවණක් හට ගන්නවා. අන්න සත්‍යය ඥානය හටගන්නවා. මේ කරපු වැඩපිළිවෙල තමයි මාර්ගය වෙන්නේ.

එයා දුක සත්‍යයයි, දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයයි, දුක්ඛ නිරෝධය සත්‍යයයි, දුක නැති කරන මාර්ගය සත්‍යයයි කියල අවබෝධ කර ගත්තේ සංස්කරණය වෙන හැටි විමසුව නිසයි. එයාට නැති කරන්න දෙයක් නෑ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ කෙනෙක් නැහැ කියනවා නම් ඒක දෘෂ්ඨියක්. ඉන්නවා කියල සංකල්පයක් එනවා නම් ඒක දෘෂ්ඨියක්. අපි භොයන්තේ තියෙන දෙයක් නැහැ කියන සංකල්පයකට යන්න. ඇස, කන නාසය, දිව, කය, මනස අපිට මේ ලෝකයේ භව්‍ය දෙයක් වෙලා. තියෙන දෙයක් වෙලා.

පින්වතුනි එක අවස්ථාවක නන්දක කියල ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් දේශනා කරනවා පහනක් පත්තු වෙනකොට වැටියයි, සීලයි, තෙලුයි නිසා ආලෝකය ලැබෙනවා. ආලෝකය කියන්නේ මේ තුනටම අදාල දෙයක් නෙමෙයි. ආලෝකය මේ තුනම නැතිව හට ගන්නේ නෑ. හේතුවක් නිසාම තමයි ඇති වෙන්නේ.

එතකොට මේ ආලෝකය කියන කාරණාව ගත්තොත් ඒකට භවය පදනමක් නිත්‍ය පදනමක් තියෙනවාද? නිත්‍යයි කියලා ගන්න බෑ.

දැන් අපට හිතෙන්න පුළුවන් හේතුව නම් තියෙනවා කියලා හරි, නමුත් හේතුවත් අනිත්‍යයි. ඒ එලය කියන කාරණාව තියෙන්නේ හේතුව නිසාමයි. එලයට ස්ථිර පැවැත්මක් නෑ. එතකොට අනිත්‍යයි කියලා දකින්න මේ එලය නැතිවෙන්න අවශ්‍ය නෑ. අනිත්‍යයි කියන්නේ හේතුවක් මත තියෙන එලයක්. ඒ නුවණ තමයි අවබෝධය කියලා කියන්නේ.

එහෙනම් පින්වතුනි අපි කුමානුකූලව බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කල ආකාරයට විමසන්නට ඕනෑ. එතකොට අපට පුළුවන් කමක් ලැබෙනවා මෙන්න මේ ධර්මය අපේ ජීවිතය තුළින් දකින්නට. ඒ නිසා අපි මේ සත්‍යය හතර විමසන්නට ඕනෑ.

දුක කියන්නේ මේකයි. දුක හට ගන්නේ කුමක් නිසාද? කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හාව නිසා. ඒ වගේම තමයි දුක්ඛ සමුදය කියනවා, අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාර, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං ආදී පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යායට. එහෙනම් මේ අවිද්‍යා පදනම දුරු වූ විට දුක නිරුද්ධ වෙනවා. අපේ ලෝකයේ ඇසෙන් රූපයක් දකින කොට තියෙන්නේ අවිද්‍යාව. කනෙන් ශබ්දයක් අහනකොට, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ ආඝ්‍රහණය කරන කොට, දිවෙන් රස විඳින කොට, කයෙන් පහසු ලබන කොට, මනසින් සිතුවිලි හිතන කොට, මේ හැමතැනම තියෙන්නේ අවිද්‍යා පදනම. එහෙනම් අපට සසරින් ගැලවීමට නොව සසර යාමටයි හේතුව තියෙන්නේ. එහෙනම් සසරින් ගැලවෙන්නට අවිද්‍යා පදනම ලෙහෙලා දාන මාර්ගයමයි පුරුදු කරන්නට ඕනෑ. එහෙම නැතිව කවදාවත් සසරින් නිදහස් වෙන්න ලැබෙන්නේ නෑ.

ඒ නිසා පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ ආලවක යක්ෂයාට දේශනා කළා වගේ මේ අහපු ධර්මය අප්‍රමාදීව නුවණින් විමසන්නට ඕන. හැබැයි තමන්ට ලකුණක් දීගෙන හිටියට වැඩක් නෑ. සමාජයේ බොහෝ දෙනෙක් සසර භයානකයි කියල තමන්ට ලකුණක් දාගන්නට කැමතියි. ඒ නිසා කොහොම හරි මම සෝතාපන්න කරන්න කැමතියි. කොහොම හරි මම ශ්‍රද්ධානුසාරී, ධම්මානුසාරී කරන්න කැමතියි. මම රහත් කරන්න කැමතියි. ඇයි ඒ? තමන්ට රැකවරණයක් දෙන්න. ඒ අදහස නැතිව මේ ජීවිතයේ සත්‍යය මොකක්ද කියල හොයන්න අපි කල්පනා කරන්නට ඕනෑ.

අපි ඇස අරිනකොටම සත්‍යය හොයනවා නම් කන, නාසය, දිව, කය, මනස තුලින් සත්‍යය හොයනවා නම් සත්‍යය තුලින් අපට අහු වෙනවා අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි, කියන ත්‍රිලක්ෂණය. ඇසෙන් රූපයක් දකින කොටම දකිනවා නම් අවිද්‍යා පදනමෙන් මේක සකස් වෙනවා කියල තණ්හාවට ඉඩ තියෙනවද? ඉඩ නෑ. ආයතන හය තුලම දකිනවා නම් තණ්හාවට ඉඩක් ලැබෙන්නේ නෑ. අන්න ඒ නිසයි අවිද්‍යාව දුරු වීමෙන් තණ්හාව දුරු වෙලා යන්නේ. එහෙම නැතුව බලෙන් අපට ආශාව දුරු කරන්න බෑ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා ආශාවන් තුනක් තියෙනවා. කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියල. කාම තණ්හාව නම් අපට බලෙන් දුරු කරන්න පුළුවන්. මොකද කාමයන් කියන්නේ සංකල්පමය රාගයක්.

“සච්ඡිකප්පරාගො පුරිසස්ස කාමො”

කාමය කියන්නේ පුරුෂයා තුල තියෙන සංකල්පමය රාගයක්. එහෙනම් ඒ රාගය ඇති කර ගන්නේ කවුද? තමන්. එහෙනම් තමන්ට පුළුවන් ඒක දුරු කර ගන්න. නමුත් භව, විභව තණ්හා දෙක දුරු කරන්න බෑ. කාම තණ්හාව දුරු කරලා අපට

පෘථග්ඡනව ඉදිද්දීම බ්‍රහ්ම ලෝකේ යන්න පුළුවනි. හැබැයි කාමය හටගන්න පදනම දුරු වෙලා නෑ. කාමයන් ඒ අවස්ථාවේ දුරු කරන්න පුළුවනි. රබර් බෝලයක් යට ගහගෙන ඉන්නවා වගේ.

නමුත් හව තණ්හාව, විහව තණ්හාව, දුරු වෙන්නට නම් පැවැත්මට තියෙන ආශාවන් නොපැවැත්මට තියෙන ආශාවන් දුරු වෙන්නට නම් සත්‍යය පදනම දකින්නට ඕනෑ. සත්‍යය පදනම දකින කොට පවතින්න ඉඩක් නැතිව යනවා. අන්න ඒකයි තණ්හාව දුරු වෙලා යන්නේ. එතෙක් මේ තණ්හාව දුරු වෙලා යන්නේ නෑ. එහෙනම් පින්වතුනි අපි මේ තණ්හාව දුරු කරන්නට කලින් අපි ජීවිතේ සත්‍යය හොයන්නට ඕනෑ. ජීවිතයේ සත්‍යය හෙවිවොත් තණ්හාව සකස් වෙන්න ඉඩක් නැතිවෙලා තිශ්ප්‍රභා වෙලා යනවා.

ඉතින් පින්වතුනි එහෙනම් අපි අපේ ජීවිතයේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස ලෝකයට ගෝචර වෙනකොට මෙන්න මේ දහම් න්‍යාය පදනම් වෙලා අපි මේක හිතන්නට පටන් ගන්න ඕනෑ. අපි මේ හේතු එල දහම ගැන කොයි තරම් තේරුම් ගත්තත් අපි ඒක දකින්නේ භෞතික දෙයක් හැටියට. මම ඒක තේරුම් ගන්නට පොඩි උදාහරණයක් කියන්නම්.

දැන් හිතන්න අපි කෑමක් අනුභව කරමින් රූපවාහිනිය නරඹනවා, රූපවාහිනියට ලොකු අවධානයක් යොමු වෙනවා. එතකොට අපට රස නොතේරෙන අවස්ථාවක් නැද්ද? තියෙනවා. ඒ කෑම තුල නම් ඒ රසය තිබුනේ, ඒ මොහොතේ ඇයි අපට රස තේරුනේ නැත්තේ. අපි අනුභව කල දේවත් අපි දන්නේ නෑ. අන්න අපට හිතන්න ඕනෑ කාරණාවක් එතන තියෙනවා. අපිට රූපවාහිනිය ගැන නම් අවධානයක් තියෙනවා.

හේතුඑල දහම කියන්නේ ඒක. අපි ලෝකයේ දකින්නේ භෞතික දෙයක් විතරයි. භෞතික ස්වභාවය තිබුන පමණින්

අපට මේ ලෝකය ගෝචර වෙන්නේ නෑ. ඒ සඳහා ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතු වෙන්නට ඕනෑ. නාසයි, ගඳ සුවඳයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වෙන්නට ඕනෑ. දිවයි රසයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වෙන්නට ඕනෑ. කයයි පහසයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වෙන්නට ඕනෑ. මනසයි අරමුණයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වෙන්නට ඕනෑ.

එහෙනම් එතැනදී දිවයි රසය යි විඤ්ඤාණයයි එකතු වුනේ නැහැ. මේ තුන එකතු වුණ තැනයි රසය තේරෙන්නේ. කනයි ශබ්දයයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වුන තැනයි ශබ්දය කියන කාරණාව තියෙන්නේ. ඒ විදිහටයි අපි ලෝකයට ගෝචර වෙන්නේ. ඒකට ගෝචර වෙලා අපිට තියෙන ප්‍රිය අප්‍රිය දේවල් අපි ඒකට දානවා. අපි යමකට කැමති නම් ඒ දැකපු දේ තමන් කැමති දෙයක් හැටියට දානවා. එහෙම දාන්නේ ඇයි? සත්‍යය දකින්නේ නැති නිසා. අපි ගන්නවා මම ඉන්නවා, රූපයක් තියෙනවා, ශබ්දයක් තියෙනවා, රසයක් තියෙනවා, සුවඳක් තියෙනවා, පහසක් තියෙනවා, අරමුණක් තියෙනවා කියල. දැන් තියෙන දේ මට පවත්වන්න ඕන නිසා මගේ අතීතයේ ඉඳල ආව සියලු නිමිති වලින් මේකට පැනවීමක් දානවා. මේක වීදුරුව, මේක රෙකෝඩරය, මේක ඔරලෝසුව කියල අපි පැනවීමක් දානව. ඒ පැනවීම ඔස්සේම අපි ජීවත් වෙනවා.

ඒක තේරුම් ගන්න මම තව උදාහරණයක් කියා දෙන්නම්. දැන් හිතන්න මම මගේ අම්මව දකිනවා. තාත්තත් අම්මව දකිනවා. අම්මගේ දෙමව්පියෝත් අම්මව දකිනවා. මම අම්මව දකිද්දී මම “අම්ම” කියල තමයි දකින්නේ. තාත්ත අම්මව දකිද්දී “මගේ භාර්යාව” කියල තමයි දකින්නේ. අම්මගේ දෙමව්පියෝ අම්මව දකිද්දී “මගේ දියණිය” කියල තමයි දකින්නේ. හඳුනා ගත්තේ එකිනෙකාට අදාල රාමු තුලින්. “අම්මා” කියන දේ අම්ම තුල නම් තියෙන්නේ අනිත් දෙන්නාටත් අම්මා වෙන්න ඕනෑ. ඇස්

දෙකෙන් දකින කොට අම්ම වුනේ කාටද? මට. එහෙනම් අම්මා නිර්මාණය වුනේ කා තුළද? මා තුළ. එහෙනම් ඇසෙන් අම්ම දකින කොටම මම අම්ම කියල ගත්තේ මගේ සංකල්පයක්. තාත්ත මගේ භාර්යාව කියල ගත්තේ තාත්තගේ සංකල්පයක්. හැබැයි දකින කොටම ඒක එනවා. මට ඇහෙන් කාන්තාවකගේ රූපයක් දැකල මේ කාන්තාව මගේ අම්මා කියල හිතන්න ඕනෑ නෑ. දකින කොටම අම්මා කියල එනවා. ඒ තරම්ම අවිද්‍යාව ප්‍රබලයි. අපි දැකීමෙන්ම මගේ නිමිති ටික දාල ඉවරයි. අපි රූපයක් දකින කොටම මම ඉන්නවා. රූපය තියෙනවා කියල අරගෙන මගේ නිමිති ටික දානවා, "මේ මගේ අම්ම කියල". තාත්තා නිමිති ටික දානවා, "මේ මගේ භාර්යාව කියල". අවිද්‍යාව නිසා නිමිති ගලපාගෙන අපේ ජීවිතය සසර පැවැත්ම පිණිස යොමු වෙලා තියෙන්නේ.

අපිට පින්වතුනි මේක ඉක්මවා යන්නට නම් මේක විනිවිද දකින්නට පුළුවන් ප්‍රඥාවක් තියෙන්නට ඕනෑ. අර වික්‍රපටි ශාලාවේ අධ්‍යක්ෂක චිත්‍රපටිය බලනව වගේ **මේක හැදූන හැටි හොයන්නට ඕනෑ.** අවිද්‍යාව නිසා සංඛාර, සංඛාර නිසා විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණය නිසා නාම රූප, නාම රූප නිසා සලායතන, සලායතන නිසා ස්පර්ශය, ස්පර්ශය නිසා වේදනාව, වේදනාව නිසා තණ්හාව, තණ්හාව නිසා උපාදානය, උපාදාන නිසා භවය, භවය නිසා ඉපදීම, ඉපදීම නිසා ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාස, කියන මෙන්න මේ පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියාවලිය අපි හොයන්නට ඕනෑ.

දැන් බුදුරජාණන්වහන්සේ ඔය කරුණු 12 දේශනා කළා. අපි ඒක ග්‍රද්ධාවෙන් පිළිගන්නවා. පිළිගත්තට අපි මේ න්‍යාය තේරුම් අරගෙන නෑ. ගණිතඥයෙක් න්‍යායක් ඉදිරිපත් කළාට අපට ඒක පිළිගන්න විදිහට තේරුම් කරල දෙන්න ඕනෑ. අන්න ඒ වගේ මේ කරුණු අපේ ජීවිතයෙන් හිතල හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

අන්න එතකොට තමයි මේ න්‍යාය නිවැරදිව තේරුම් ගන්නේ. නැත්නම් අර කලින් කියා දුන්න විදිහට රචනාවක්, නවකතාවක කොටසක් විභාගයක ප්‍රශ්නයකට උත්තරයක් හැටියට ලිව්‍යා වගෙයි. ඒ වගේම පටිච්චසමුප්පාදයත් රචනාවක් වගේ වෙන තැනක ලියනවා. ඒ වගේ තමයි නුවණින් විමසල පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම් ගත්තේ නැත්නම් කතන්දරයක් විතරයි.

පින්වතුනි අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාර, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන්නේ බාහිර තියෙන දෙයක් නොමෙයි. මේ අපි ගැන අපේ සසර ගමන ගැන, අපේ ජීවිතේ ගැන මෙන්ම මේ විදිහටයි කියල තේරුණා නම් අපි මේක හිතන්න උත්සාහ කරන්නේ නැද්ද? අපේ ජීවිතයට මේක ප්‍රධාන ප්‍රශ්නයක් වෙන්නේ නැද්ද? ප්‍රධාන ප්‍රශ්නයක් වෙනවා. දැන් බලන්න අපේ ජීවිතයේ මේ ධර්මය හිතනවා කියන කාරණාව නිදා ගන්න වෙලාව හැර ජීවිතයේ හැම මොහොතකම කරන්න පුළුවන්. මේ ජීවිතයේ ප්‍රයෝගිකව සිදු වන දේ තමයි මේ පෙන්වා දෙන්නේ.

ඒත් ගොඩක් වෙලාවට අපි කියනවා වෙලාව නෑ කියලා. මම පුංචි උදාහරණයක් කියන්නම්. මේ පින්වතුන් අහල ඇති අන්දරේගේ කතාවක් තියෙනවා, අන්දරේ හොඳට බඩ පිරෙන්න කාලා රජතුමා ලඟට ආවහම රජතුමා කියනවා කෑම කන්න කියල. අන්දරේ කියනවා කන්න බෑ කියල. ඇයි ඇහුවම බඩ පිරෙන්නම කෑම කෑවා කියනවා. ඊට පස්සේ රජතුමා කිරි ටිකක් දෙනවා කන්න කියලා. ආ කිරි ටිකක් නම් කන්න පුළුවන් කියනවා. රජතුමා අහනවා බඩ පිරෙන්න කාලනම් කොහොමද කිරි කන්නේ කියලා.

රජතුමනි ඔන්න කාමරයක් හදනවා දොරක් දාලා. මේ කාමරයට මිනිස්සු පුරවනවා ඇඟිල්ලක්වත් ගහන්න ඉඩක් නැතිව ආයෙත් එක මනුස්සයෙක්වත් දාන්න බැහැ. රජතුමා එනවා ඔය කාමරයට. දැන් මොකද වෙන්නේ. ඇඟිල්ලක් වත් ගහන්න බැරි

වුනත් රජතුමාට යන්න කිට්කිටියේ ඇත් වෙලා ඉඩ දෙනවා, ඇයි ඉඩ දුන්නේ. රජතුමා ප්‍රධානයි. මූලිකයි.

අන්න ඒ වගේ තමයි අපේ ජීවිතයට මේ ධර්මය ප්‍රධාන වුනහම, මූලික වුනහම, ඒකට ඉඩක් නැද්ද? ඒකට ඉඩක් තියෙනවා. ඇයි ඒ? ඒකනේ අපේ ජීවිතයේ ප්‍රධානම කාරණාව. අර මොන දේ තිබ්බත් ඉඩ තියෙනවා ඒකට. ඒ අපි දැන් භොයන්තේ අභ්‍යන්තරය ගැනනේ. ජීවිතේ ගැන. හිස ගිනි ගත්ත කෙනෙක් ඒ ගිනි නිවන්න මහන්සි ගන්නව වගේ උත්සාහ කරන්න වෙනවා සත්‍යය දකින්න. ඇයි ඒ? දැන් බලන්න කල්පනා කරලා හිස ගිනි අරන් මැරලා ගියාට දුගතියේ යන්නේ නැහැ ඒ හේතුවෙන්. නමුත් අපේ අභ්‍යන්තරය ගිනි ගන්නවා රාගයෙන්, ද්වේශයෙන්, මෝහයෙන්, ජාතියෙන්, ජරාවෙන්, මරණයෙන්, ශෝකයෙන්, පරිදේවයෙන්, දුකින්, දොම්නසින්, උපායාසයෙන් කියන එකොලොස් ගින්නෙන් ගිනි ගන්නවා අපේ ජීවිතය. ඇසින් රූපයක් දකින කොට මේ එකොළහෙන්ම ගිනි ගන්නවා,

කනින් ශබ්දයක් අහනකොට, නාසයෙන් ගන්ධයක් දැනෙනකොට, දිවෙන් රස දැනෙනකොට, කයෙන් පහස ලබන විට, මනසින් අරමුණු දැනෙන විට, මේ එකොළහෙන්ම ගිනි ගන්නවා. මේ ගින්න නිසා මොකද වෙන්නේ, සසරේ යනවා. ඒ නිසා හිස ගිනි ගත්ත කෙනා ඒ ගිනි නිවන්න මහන්සි වෙනවට වඩා මහන්සි වෙන්න ඕනි මේ අභ්‍යන්තර ගිනි නිවන්න. මෙන්න මේ විදියට අපි දැක්කා නම් අපේ ජීවිතේ ගිනි ගන්නවා කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ ආදිත්ත සුත්‍රයේ පැහැදිලි කරනවා,

‘සබ්බං, භික්ඛවෙ, ආදිත්තං’

සියල්ල ගිනි ගන්නවා, මොකක්ද ගිනි ගන්නේ; සියල්ල ඇස ගිනි ගන්නවා, රූපය ගිනි ගන්නවා, වක්ඛු විඤ්ඤාණය ගිනි ගන්නවා.

මොකෙන්ද ගිනි ගන්නේ?

රාග, ද්වේශ, මෝහ, ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්සයෙන්.

මෙන්න මේ විදිහට කෙනෙක් දකිනවා නම් ගිනි ගන්නවා කියල, එයා උත්සාහ කරන්නේ ගින්න නිවන්න. අපේ හිස ගිනි ගන්න කොට නිවන්නමයි උත්සාහ කරන්නේ. නිවන්න නෙමේද? අපි නිවන්නේ නැතුව රස්සාවට යනවද? අපි වෙන මොනවා හරි කරන්න හදනවද, ගිනි ගන්නකොට? නිවන්නමයි උත්සාහ කරන්නේ. අපි දකින්නේ නැහැ ගින්නක් පත්තු වෙනවා කියල. ඒකයි ප්‍රශ්නය. අපි අපි තුලින් මේ ගින්න පත්තු වෙනකොට දකින්නේ නැහැ. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස, තුලින් මේ ගින්න පත්තු වෙනකොට දකින්නේ නෑ. දකින්නේ නැත්නම් නිවන්න බැහැනේ. එහෙනම් අපි උත්සාහ කරන්න ඕනේ මේ ගින්න පත්තු වෙන හැටි දකින්න, ගින්න පත්තු වෙන හැටි දකින්නේ කොහොමද?

කලින් පැහැදිලි කරපු පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය අපි තේරුම් ගත්තොත් අපට මේක ගින්නක් බවට පත් වෙනවා. ගින්නක් කියල කියන්නේ ජීවිතේ එපා විමක් නෙමෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය දකින කෙනා තමයි ලස්සනටම වාසය කරන්නේ. සතුවිත්ම වාසය කරන්නේ. නොඇලී, නොගැටී, එපාවීමකින් තොරව වාසය කරන්නේ. ඇයි ඒ? ලස්සන උපේක්ෂාවක් එයාගේ ජීවිතේ තියෙන්නේ. දැවෙන්නේ නෑ, ඇලෙන්නේ නෑ ජීවිතේ එක්ක. ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ නැතිව උපේක්ෂාවෙන් වාසය කරනවා.

අපට රාගය ද්වේශය හට ගන්නේ කුමක් නිසාද? සත්‍යය දකින්නේ නැති නිසා. සත්‍යය දකිනවා නම් ඇලෙන්නේ, ගැටෙන්නේ නැහැ. උදාහරණයක් වශයෙන් ඇලෙමින්, දැවෙමින්

ජීවත්වෙනවා සත්‍යය දකිනවා නම් ඇලෙන් නග්ගෙන් දෙයක් සකස් වෙන්නේ නෑ, ජීවිතය හැම මොහොතකම දකිනවා නම්.

මම අර කලින් කියපු උපමාව, රූපවාහිනිය බලමින් කෑම කනකොට රස තේරෙන්නේ නැහැ. රස හටගන්නේ කුමක් නිසාද? දිවයි, රසයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතු වීමෙන්. එකපාරටම රූපවාහිනියේ අවධානයෙන් මිදිලා කෑම කන එකට අවධානය යොමු වෙනවා. දැන් රස තේරෙනවා. කලින් එම ක්‍රියාව කලත් රස තේරුණේ නැහැ. රස තේරෙන හැටි අපි අල්ල ගත්තනම් අපි හේතු එල දහම අල්ල ගන්නවා. ඒ විදිහට අපි ඇහෙන්න රූප දකින කොට ඒක අල්ල ගත්තනම් ඒ අනුවෙන්ම මේ හේතු එල දහම. ඒක අනුවනාම එයා දකිනවා, මේකයි දුක, මේකයි හේතුව, මිදීම සහ මාර්ගය.

අපි අද සොයන්නේ දුක ප්‍රභාණය කරන්න. දුක්ඛ නිරෝධය කියන්නේ බලෙන් ලබාගන්න දෙයක් නොවේ. සාක්ෂාත් වීමක්. අපි ඒක බලෙන් ලබා ගන්න උත්සාහ කරනවා. අපි දුක පිරිසිදු නොදකින නිසා.

අග්ගි වච්ඡගොත්ත බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා රහතන් වහන්සේට මරණින් මතු මොකද වෙනතේ කියලා. අපිත් දන්න කාරණයක් තමයි මරණින් මතු රහතන් වහන්සේ උපදින්නේ නැහැ කියන එක.

“භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබගේ උත්තම පුරුෂයා මරණින් මතු උපදිනවාද?”

“යෙදෙන්නේ නැහැ ”

“උපදින්නේ නැද්ද”

“යෙදෙන්නේ නැහැ”

“උපදිනවා උපදින්නේ නෑ දෙකමද?”

“ යෙදෙන්නේ නැහැ ”

“උපදින්නෙත් නෑ, උපදින්නේ නැත්තෙත් නැද්ද?”

“යෙදෙන්නේ නැහැ ”

අග්ගිවච්ඡගොත්ත බුදුරජාණන් වහන්සේට චෝදනා කරනවා ඔබ කෙරෙහි යම් ශ්‍රද්ධා මාත්‍රයක් තිබුණා; දැන් ඒකත් නැති උනා කියලා. “ඔබගේ ධර්මය මූලා කරවන්නක්”. තිබුණ ශ්‍රද්ධාවත් නැති වුණා.

ඔන්න බලන්න එයා ධර්මය දකින හැටි. දැන් ඉන්නේ අපැහැදුණු කෙනෙක්.

ප්‍රශ්නයට උත්තර දුන්නා, අපැහැදුණා

බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා, ඔබගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහන්නම්, ඔන්න ඔබ ඉදිරියේ ගින්නක් පත්තු වෙනවා, ඔබට ජේනවද ගින්න පත්තු වෙනවා?

ජේනවා

ඇයි පත්තු වෙන්නේ ?

දර හේතුවෙන්, දර මුල් කරගෙන, දර නිසා ගින්න පත්තුවෙන්නේ

ඔබ ඉදිරියේ පත්තු වෙන ගින්න නිවෙනවා, ඔබට ජේනවද? ජේනවා.

ඇයි ඒ? පත්තු වෙව්ව දර නැති වුණා.

ඒ නිව්ව්ව ගින්න කොයි පැත්තටද ගියේ? උතුරටද? දකුණටද?

ස්වාමීනි , යෙදෙන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ හා රහතන් වහන්සේ මරණින් මතු උපදිනවද නැද්ද යන ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන්න උත්තරේ “යෙදෙන්නේ නෑ” වචිෂ්‍යගෝත්ත දුන්න උත්තරේත් “යෙදෙන්නේ නෑ”. නිවිච්ච ගින්න කොහෙටද ගියේ, නිවුනා. කොහෙද ගියේ කියල යෙදෙන්නේ නෑ. නිවුනා විතරයි. හේතු නිසා පත්තු වුණා. හේතු නැති වුනාම නිවුනා.

ඒ වගේම තමයි අපි සසරේ යනවා හේතු මුල් කරගෙන පත්තු වෙවී.

අවිජ්ජා තණ්හා නිසා රාග, දෝෂ, මෝහ, ජාති, ජරා, මරණ මේ ගිනි වලින් පත්තු වෙවී සසරේ යනවා. අවිජ්ජා තණ්හා දුරු වුනහම නිවෙනවා. නිවිච්ච ගින්න ගැන මොනවද කතා කරන්නේ. අන්න ඒකයි දුක්ඛ නිරෝධය කියල කියන්නේ. දුක්ඛ නිරෝධය කියන්නේ තියෙන දුකක් නැතිවීම නොවේ. හේතුව දුරු වීමෙන් දුක නිවුනා. ඒකට කියන මාර්ගය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය.

අපි උත්සාහ කරන්නේ දුක ප්‍රභානය කරන්නනේ. අපි සැබෑවටම රහතන් වහන්සේ ගැනත් දුක්ඛ නිරෝධය ගැනත්, නිවන ගැනත් තේරුම් ගන්නේ කවදාටද? දුක පිරිසිදු දැක්ක දවසට. දුක පිරිසිදු දැන ගත් විට දුක්ඛ සමුදය අහුවෙනවා. සංස්කාරයන්ගේ සංස්කරණය වෙනහැටි අහුවෙනවා. දුක හැදෙන හැටි අහුවෙනවා. දුක හැදෙන්නේ අවිද්‍යාවෙන් කියල අහුවෙන කොට දුක්ඛනිරෝධය අවිද්‍යා පදනම නැති වීමෙන් කියල අහුවෙනවා. ඒ සඳහා ප්‍රතිපදාව මේ මාර්ගය කියල අහුවෙනවා. හතරම අහුවෙනවා. එයාට තමයි සත්‍යය ශ්‍රෝණය හටගන්නේ. ආර්ය සත්‍යය හතරේ ශ්‍රෝණය. එයාට කියනවා සෝතාපන්න කෙනා කියල.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මූල පරියාය සූත්‍රයෙන් පැහැදිලි කරනවා නිවන ගැන පෘතග්ඡන පුද්ගලයාට තියෙන්නේ දෘෂ්ඨියක්. පෘතග්ඡනයා, ආර්ය ශ්‍රාවකත්වයට නොපැමිණි කෙනා නිවන ගැන හිතන සංකල්ප සියල්ල දෘෂ්ඨියි. ඇයි ඒ දෘෂ්ඨියක් වෙන්නේ? එයා හදන්නේ දුකින් පලා යන්න. තියෙන දේකින් පලා යන්න, දුක සකස් නොකරගැනීමට නොවේ. දුක සකස් නොවීමයි නිවන කියන්නේ. දුක සකස් නොවීම අහු වෙන්නේ දුක සකස් වීම දැකපු දවසට. අපි දුක සකස්වීම දකින්නේ නැතිව දුක නැති කරන්න භොයනවා. සංකල්පයකින් දුක නැති කරන්න භොයනවා. මම කලින් පැහැදිලි කලා වගේ ගොඩනැගිල්ල කඩ කඩා බැලුවට සංකල්පය දුරු වෙන්නේ නැහැ. ගේ කියන සංකල්පය ගොඩනැගිල්ල කියන සංකල්පය එහෙමමයි. හැබැයි භෞතික දේ නෑ. ඒ වගේ භෞතිකව ගත්ත අපේ කයත්, අපේ හිතත්, සිතුවිලිත් කියල බෙද බෙදා බලනවා.

සෑම දේම බෙද බෙදා බැලුවට, බෙද බෙදා බලන්නේ මම, අපි නුවණ දියුණු කරන්නේ නෑ. මගේ හිතින් මම බලනවා කියන සංකල්පයෙන් බලනවා, සත්වයෙක් නෑ; පුද්ගලයෙක් නෑ; ආත්මයක් නෑ; මම සංකල්පයක් දෙනවා. ඒක හුදු සංකල්පයක් විතරයි.

ආත්මයක් නෑ, පුද්ගලයෙක් නෑ, කියල දකින්න ඕනෑ ප්‍රඥාවෙන්. ඒ ප්‍රඥාව ඇතිකරන මාර්ගය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වල දුන්න. මේ විදිහට කුඩා කැලී වලට බෙදන එකත් කොච්චර බෙදුවත් එයාට අහුවෙන්නේ තියෙන දේ බෙදීමක්. මෙය ශාස්වතයෙන් උච්ඡේදයට යනවා. ඇත කියන දෙයින් නැත කියන දේට යනවා. දුක්ඛ සමුදය අහුවෙන්නේ නැති නිසා; එය නැත කියන දේට යනවා. දුක්ඛ සමුදය අහුවුනේ නැති නිසා, දුක්ඛ නිරෝධය අහුවුනෙත් නෑ.

අපි සංසාරේ ආවේ ඇත නැත කියන සංකල්පය ඔස්සේ. අපි සංසාරේ එනකොට අනන්ත අප්‍රමාණ සැප සම්පත් ලබන්න ඇති. සක්විති රජවරු වෙලා ඉන්න ඇති. මහා බ්‍රහ්මයා වෙලා ඉන්න ඇති. නිරයේ තිරිසන් ලෝක වල දුක් විදින්න ඇති. ඒ සියල්ලක්ම දැන් ඉවරයි. නමුත් අපි එක දෙයක් කලේ නැහැ. අපි මේ ජීවිතේ සත්‍යය සෙව්වේ නෑ. අපි මහණ වෙලා සෘද්ධි ලබන්නට ඇති. අහසින් යන්නට ඇති. අපි සියලු දේවල් කරා. නමුත් අපි එක දෙයක් කරේ නැහැ. අපි සත්‍යය සෙව්වේ නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා මේ සත්‍යය තේරුම් ගන්න කියල. හරියට අස් ලෝමයක් හතකට පළලා එවැනි අස් ලෝමයකින් ඒකට විදිනවා. කොච්චර අමාරුද? කොච්චර තීක්ෂණ නුවණක් තියෙන්න ඕනිද ඒකට. දැන් අපි ලෝමයක් නිකං එල්ලවත් ඒකට විදින්න බෑනේ. නමුත් එවැනි එකකින්ම විදින එක කොච්චර අමාරුද?

එවැනි තීක්ෂණ නුවණක් තියෙන්න ඕන ධර්මය තේරුම් ගන්න. එවැනි චිත්තන හැකියාවක් තියෙන්න ඕන ධර්මයට. අපි මනසින් සංකල්පයක් ඔස්සේ බෙද බෙදා බලන දෙයක් නොවේ. හොඳ අභ්‍යන්තර හැකියාවක්, තීක්ෂණ බුද්ධියක් තිබ්බොත් තමයි ධර්මය දකින්න ලැබෙන්නේ. මෙන්න මේ චිත්තන හැකියාව අපි ධර්මය තුලින් ඇතිකර ගන්න ඕනි. දැන් බලන්න කල්පනා කරලා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලේ හිටිය මහා ප්‍රාඥයෝ. ඒ අයට පුංචි දහම් පදයකින් ධර්මය අවබෝධ වුණා. සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයා කාලයේ අස්සජ් ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා ඔබගේ ශාස්තෘන් ගේ දර්ශනය මොකක්ද?

“යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා , තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ”

යමක් හේතු නිසා හට ගන්නවද? ඒවා මොනවද කියා ඒ මහා ශ්‍රමණයන් වහන්සේ කියා දෙනවා. ඒ උතුම් පදයෙන් සෝතාපන්න වුණා.

දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරෝධ සත්‍යය, මාර්ග සත්‍යය, පටිච්චසමුප්පාදය ඔක්කොම අවබෝධ වුණා. නමුත් පටිච්චසමුප්පාදය ගැන, පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන ඉගෙන ගත්තද? නෑ. පුංචි දහම් පදය ඇති වුණා වින්තනය හසුරුවන්න.

අපි අද වින්තනය හසුවෙන්නේ නෑ. වින්තනය දියුණු කරන දහම ඉගෙනගන්නවා විතරයි.

වින්තනය දියුණු කරන්න, බාහියදාරුවීරිය ස්වාමීන් වහන්සේ කෙටියෙන් දහමක් ඉල්ලුවා. "දිට්ඨේ දිට්ඨි මන්නං භවිස්සති", දැක්කොත් දැක්ක විතරයි කියල හික්මෙන්න. ඉස්සෙල්ල එතන වුනේ දැක්කොත් දැක්ක විතරයි කියල හික්මුන එක නොවෙයි. මේක තේරුම් ගන්න එපැයි. ඒක තේරුම් ගන්න විමසුවා.

විමසනකොට පහල වුණා දහම් වක්ඛුව. අන්න දැක්කොත් දැක්ක විතරයි කියල හික්මුනා. නිවිලා ගියා. පටිච්චසමුප්පාදය ගැන කියල දුන්නේ නෑ. පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන කියල දුන්නේ නෑ. නමුත් ඒ සියල්ලම මෙතන දැක්කා. එතකොට අර මූලික දහම් න්‍යාය පෙන්වන්නටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සියල්ලක්ම දෙන්නේ. එතැන අපේ වින්තන හැකියාවටයි මේ සියල්ලක්ම දෙන්නේ. අපි මේවා බෙද බෙදා සංකල්ප හැටියට බැලුවට වින්තන හැකියාව වැඩි වෙන්නේ නැහැ.

දැන් බලන්න අද විද්‍යාව දියුණුයි. ඒ විද්‍යාවේ දියුණුවත් එක්ක අද අපි භෞතික ස්වභාවය කඩ කඩා බලනවා. පරමාණු න්‍යෂ්ටික වශයෙන් බලනවා. විද්‍යාව අනුව මෙතන දෙයක් නැහැ කියලා. මෙතන මේසයක් නෑ කියලා, මෙතන තියෙන්නේ

පරමාණු ටිකක්. ඒ වගේ අපිත් බෙද බෙදා ගන්නවා සංකල්පයක් වශයෙන් මෙතන දෙයක් නෑ කියලා. හැබැයි සංකල්පයක් තියෙනවා. අපි යන්නේ අන්න ඒ න්‍යායට. අපි අපේ වින්තනය මෙහෙය වන්නේ නෑ. දැනුම නිශ්චිත දෙයක් හැටියට ගලපලා බලනවා. එව්වරයි.

අපි වින්තනය මෙහෙය වන්න ඕනි. වින්තනය මෙහෙය වුනාම තමයි ප්‍රඥාව අවධි වන්නේ. ඒ ප්‍රඥාවෙන් තමයි මේ දහම දකින්න අවස්ථාවක් ලැබෙන්නේ. එතෙක් මේ දහම දකින්න බෑ. එදාට තමයි අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් සියලු ධර්මයන් තුළ සැබෑ සාරයක් දකින්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. එතකන් දකින්න බෑ. ඒ නිසා මේ ධර්මය අපේ ජීවිතයේ ප්‍රායෝගිකව තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරන්න ඕනි. ප්‍රායෝගිකව අපේ ජීවිතය තුළද මේ ධර්මය තේරුම් ගත්තොත් එදාට තමයි අපට සදාකාමික සැනසීමකින් වාසය කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

හැබැයි මේක සංකල්පයක් ඔස්සේ හොය හොයා යන දෙයක් වත් බෙද බෙදා බලන දෙයක් වත් නොවේ. අපි සත්‍යය දකින දෙයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ පුංචි කරුණක් පැහැදිලි කරන්නම්, අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියල පැහැදිලි කරනවා. මේකේ හිතන්න පුළුවන් දෙයක් තියෙනවා.

අවිද්‍යාව කියන්නේ මේ ජීවිතය තුළ සත්‍යය නොදැකීම. අපි මේ ජීවිතේ තුළ සත්‍යය දකින්නේ නෑ. උදාහරණයක් වශයෙන් ලණුවේ උපමාවෙන් කිව්ව දේ. ලණුව ඇඹරුණ හැටි දන්නේ නැති කෙනා දකින කොටම ලණුවක් තියෙනවා කියල හිතනවා. ලණුව ඇඹරුණ හැටි දැක්කේ නෑ. අන්න ඒ වගේ අපි ඇසින් රූපයක් දකින කොට කනිත් ශබ්දයක් අහන කොට, නාසයෙන් ගන්ධයක් දැනෙන විට, දිවට රසයක් දැනෙන විට, කයට පහසක් දැනෙන විට, මනසට අරමුණක් එන විට, ලෝකයට ගෝචර

වෙන කොටම අපට අභ්‍යන්තර හැඟීමක් තියෙනවා, තියනවා කියලා. සිතක් කයක් වචනයක් තියෙනවා කියල හැඟීමක් තියෙනවා පැවැත්මට, ඒකට කියනවා සංඛාර කියලා. අපට යමක් තියෙනවා කියල හැඟීමක් තියෙනවා. ඒ හැඟීම නිසා පැවැත්මකට අපේ ලෝකයේ ද්වයතාවයක් තියෙන්න ඕනි. ලෝකේ සෑම දෙයක්ම ද්වයතාවයක්. මේ ලෝකයේ සෑම දෙයක්ම තියෙන්නේ ද්වයතාවයක් එක්ක.

අපේ ලෝකයේ පැවැත්ම පිණිස,

ඇස - රූපය කියල බෙදීමක් තියෙන්න ඕන

කණ - ශබ්දය කියල බෙදීමක් තියෙන්න ඕන

නාසය - ගන්ධ කියල බෙදීමක් තියෙන්න ඕන

දිව - රස කියල බෙදීමක් තියෙන්න ඕන

කය - පහස කියල බෙදීමක් තියෙන්න ඕන

මනස - අරමුණු කියල බෙදීමක් තියෙන්න ඕන

විඤ්ඤාණය මැජික්කාරයා විසින් බෙදුව දෙකක් හැටියට. දෙකක් හැටියට බෙදල ස්පර්ශ කරකර අපි මේක පවත්වනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤාණයට උපමාවක් කරනවා හතරමං හන්දියක මැජික්කාරයෙක් මැජික් එකක් පෙන්වනවා වගේ කියලා.

දැන් බලන්න වේදිකාවක් ඉස්සරහ මැජික් එකක් පෙන්වන කොට තුන් පැත්තකින් වැහිලා. ඒ නිසා හොරයක් කරන්න පුළුවන්. ඉස්සරහින් විතරයි පෙනෙන්නේ. නමුත් සිව්මංසලක සිටින මායා කාරයාගේ මායාව ගැන හතර පැත්තෙන්ම බලන්න පුළුවන්. නිරික්ෂණය කරන්න පුළුවන්. ඒ ක්‍රියාව ගොඩක් සියුම් ඊට වඩා

සියුම් මායාවක් විඤ්ඤාණය. ඇයි ඒ මැජික් කාරයෙක් වෙන්නේ. විඤ්ඤාණය විසින් අපේ පැවැත්මට බෙදුවා. කොහොමද බෙදුවේ, ඇස - රූපය, කන - ශබ්දය, නාසය - ගන්ධ, දිව - රස , කය - පහස, මනස - අරමුණු කියල.

මේ විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍යයෙන් දෙපැත්තකට බෙදීම නිසා ස්පර්ශය නමැති කෘත්‍ය සිද්ධ වුනා. අපේ ලෝකයේ ගෝචර වන හැම දෙයක්ම මගේ ඇසට පෙනෙන රූප, මගේ කනට ඇසෙන ශබ්ද, මගේ නාසයට දැනෙන ගන්ධ, ඔය ඔක්කොටම වඩා සියුම් වන්නේ. මගේ මනසට ලැබෙන අරමුණු. මගේ මනසට අරමුණු කියල ලැබෙන්නේ කුමක් නිසාද? අර විඤ්ඤාණය විසින් මනසයි අරමුණුයි කියල බෙදල දුන්නු නිසා.

එතකොට ලැබෙන අරමුණු ඔක්කොම සත්‍යයද? අසත්‍යයද? පදනම අසත්‍යයි. අපි මේ අසත්‍යය පදනමින් දෙන දේ සත්‍යයක් සොයන්න යන විට වින්තනය මෙහෙය වූයේ නැති නම් මේ බෙදා ගැනීම අපට කඩන්න බෑ. අපි අර අසත්‍යය පදනම තුල ලැබෙන ධර්මයක් සංකල්පයක් වශයෙන් සොයනවා මිසක් මේ දෙක අපට කඩාගෙන විනිවිද යන්න හැකියාවක් නෑ. මනසයි අරමුණුයි කියල බෙදලා දුන්න අරමුණේ සත්‍යයක් සොයනවා. නමුත් අරමුණේ සත්‍යය සොයන්න බෑ. ඒක තවත් සංකල්පයක් විතරයි.

ඒක පදනම් කරගෙන හිතන කොට මේ දෙක විනිවිද යන්න පුළුවන් කමක් ඇති වෙනවා ප්‍රඥාවට. ඒ ප්‍රඥාවෙන් තමයි විනිවිද ගිහිල්ල, දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මග්ග කියන ඥාන ඇති වෙන්නේ.

මේකට අපේ අභ්‍යන්තරයේ විශාල වින්තන හැකියාවක් තියෙන්න ඕනි. මේ වින්තන හැකියාව තිබුනොත් අපි සංකල්ප වශයෙන් බෙද බෙදා බලන්න යන්නේ නෑ. සංකල්ප වශයෙන්

භොයන්ත යන්නේ නෑ. අපි භොයන්තේ මොකක්ද? අභ්‍යන්තරයේ සත්‍යය. මේ සත්‍යය සොයනවා විතරයි කරන්නේ.

එතකොට ප්‍රඥාව ගොඩනැගෙනවා. සීලය රැකෙනවා. සීල සමාධි ප්‍රඥා වශයෙන්. ප්‍රඥාව ඇතිවෙච්ච කෙනෙකුගේ මාර්ගය දියුණු වෙනවා. සත්‍යය දැකපු කෙනාට සීල සමාධි ප්‍රඥා සියලු දේම ඇති වෙලා එයා මාර්ගයේ ගමන් ගන්නවා. එයාට සියලු ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, සියලු බොජ්ඣංග ධර්ම ඇති වෙනවා.

අපි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඇති කර ගන්න, බොජ්ඣංග ධර්ම ඇති කර ගන්නවා. සෝකාපත්ති අංග ඇතිකර ගන්න උත්සාහ කරනවා. ඔක්කොම “මට” ඇති කර ගන්න සංකල්පයකින් උත්සාහ කරනවා. මේ සියලු දේ නිවැරදිව ඇති වෙන්නේ විනිවිද දකින ප්‍රඥාව ඇති වුනාට පස්සේ මිසක්, මම භොයල මට ඇතිකර ගන්න දෙයක් නොවේ. අපි ධර්මය මේ ලෝකයේ දෙයක් කරගෙන මේ දෙයින් පලා යන්න ධර්මයත් දෙයක් කරගෙන ධර්මය කරා යන්න උත්සාහ කරනවා.

අපි මේ ලෝකය තියෙනවා කියලා ගත්තේ ඇයි? අවිද්‍යා පදනම නිසා, ඇස - රූපය, කන - ශබ්දය, නාසය - ගඳ/සුවඳ, දිව - රසය, කය - පහස, මනස - අරමුණු තියෙනවා කියලා ගත්ත. ඒ ගත්ත දේ වැරදියි කියලා, ධර්මය කියලා දෙයක් ගන්නවා. අපි මේකෙන් පලා යන්න නිවන කියලා දෙයක් අල්ලාගෙන අපි භොයන්ත යනවා ඒක. හැබැයි දෙකම දෙයක් කියලා ගත්ත දෙයක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය පදනම් කරගෙන විමසීමෙන් හටගත්ත ප්‍රඥාවෙන් අපි දැක්ක නම් අපි මේ ලෝකය දෙයක් කර ගත්ත හැටි එතනම තමයි නිවීම තියෙන්නේ. එතනම තමයි සත්‍යය දකිනවා කියන්නේ. එතනම තමයි බෝජ්ජංග

වැඩෙන්නේ. එතනමයි සාර්ධිපාද ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩෙන්නේ. ආර්ය අෂ්ඨාංගික මාර්ගය වැඩෙන්නේ.

සකස් වෙන ලෝකය සකස් වෙන හැටි දකින විට ප්‍රඥාව පදනම් කරගෙන, එහෙනං අපි අභ්‍යන්තරයේ වින්තන හැකියාව මෙහෙය වන්න ඕන. ඉතිං ඒ නිසා අපි ක්‍රමානුකූලව අපේ ජීවිතයට මේ ධර්මය ඉගෙන ගන්න ඕන. මේ ධර්මය තුළ සැබෑවටම තියෙන්නේ අධ්‍යාත්මය සැනසෙන දෙයක්. මේ ලෝකයේ සියලු දේවල් සංස්කරණ. සකස් වීම්. අල්ල ගන්න කිසි දෙයක් නෑ.

අපි යමක් අල්ල ගන්න බලාපොරොත්තුවෙන් හැම දෙයක්ම කරන්නේ. නමුත් හැම තැනම තියෙන්නේ සකස් වීම් කියල දකින කොට ඒ දකින ප්‍රඥාවක් අල්ලගන්න අවශ්‍යතාවක් නෑ. සකස් වීමක් නම් කොහොමද තියාගන්නේ. අපි සකස් වීමක් කියල දකින්නේ නැති නිසා තියා ගන්න භොයනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය වැඩෙන විට එයාට ගොඩනැගෙනවා අනිමිත්ත, සුඤ්ඤත, අප්පණිහිත කියන සමාධි තුනක්.

අනිත්‍ය කියන්නේ භෞතික දේ විනාශ වීම නොවේ. භෞතික දේ කොහොමත් විනාශ වෙනවා. අනිත්‍ය කියන්නේ හේතුවක් මත ගොඩනැගුණු එලයක්. හේතු එල ක්‍රියාකාරීත්වය අහු වෙන්නේ. මේ හේතු එල ක්‍රියාකාරීත්වය අහු වුනාට පස්සේ එයාට පිහිටන්න දෙයක් නැති වෙනවා. ඒ නිසා අනිමිත්තය ගොඩ නැගෙනවා. නිමිත්තක් ගොඩ නැගෙන්නේ නෑ.

අප්පණිහිත කියන්නේ පිහිටන්න බැරි වෙලා යනවා. ඇයි පිහිටන්නේ නැත්තේ. මෙතැන හේතු එලයක් නම් තියෙන්නේ අල්ල ගන්න දෙයක් නෑ. ඒකයි සංඛාරය දුක්ඛයක් වෙන්නේ. මෙතන පිහිටන්නේ නෑ.

අනාත්මයක් බවට පත් වෙන්නේ මෙතන හේතු ඵල දහමක්, මම කියල දෙයක් නෑ කියල නුවණින් සාක්ෂාත් වෙනවා. එතන සුඤ්ඤතාව වඩන්නේ මම නොවේ, ප්‍රඥාව වැඩෙන කොට, හේතු ඵල දහම දකින කොට ඇති වෙනවා.

ශුන්‍යතාව වඩන්න මම උත්සාහ කරනවා. මම ශුන්‍යතාවක් වඩනව කියන්නේ මට ආපු සංකල්පයක්. මෙතන තියන දේ මට ආපු සංකල්පයක්. ඒ සංකල්පය නිත්‍යයි කියල ගත්තේ අපි, ප්‍රඥාවෙන් නොවේ දැක්කේ. මේ විදිහට හිතුවොත් විතරයි අපිට මාර්ගය වැඩෙන්නේ.

පින්වතුනි අපි මේ සසරේ ආපු ගමනේ හැටියට අපි මේ චින්තනය හසුරුවපු නැති නිසා තමයි මේ විදිහට ආවේ. ඉතිං ලේසියෙන් මේ කාරණයෙන් ගැලවෙන්න බෑ. අපිට ගැලවෙන්න පුළුවන් මේ විදිහට චින්තනය මෙහෙය වුවොත්; මේ විදිහට මාර්ගය අහුවුනොත් නේ.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ නිය සිලට ගත් පස් ටිකක් පෙන්න්නේ, මෙන්න මේ වගේ ප්‍රමාණයක් තමයි ධර්මය අල්ලාගෙන සුගතියට යන්නේ.

මෙන්න මේ දේ අපි අපේ කර ගන්න ඕන. අපේ ජීවිතෙන් මේ ධර්මය නුවණින් විමසන්න ඕන. අපි නුවණින් විමසන්නේ වෙන කිසි දෙයක් නෙමෙයි, තම තමන්ගේ අධ්‍යාත්මය ගැන, තම තමන්ගේ ජීවිතය ගැන. ඒකයි "පච්චන්තං වෙදිතඛිබ්බො විඤ්ඤන්ති" කියන්නේ.

ඉතිං ඒ නිසා මේ පින්වත් පිරිසටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ උතුම් සද්ධර්මය තමන්ගේ ජීවිතය තුලින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්න, මේ ජීවිතය තුලින් සත්‍යය ගවේෂණය කරගන්නට, මේ පැහැදිලි කර දුන් උතුම් ධර්ම කාරණා මේ ජීවිතයට උපකාරයක් වේවා!

ප්‍රශ්නය

ගෞරවණීය ස්වාමීන් වහන්ස, සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ කායානුපස්සනාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කුණප කොටස් 32 ක් ගැන සඳහන් කරනවා. එතන බෙදා දැක්වීමක් කරනවා. ඔබ වහන්සේගේ දේශනාවේ යම් තැනක කියවුනා බෙද බෙදා බැලීමෙන් එහා දේකයි අවබෝධය මතු වෙන්නේ කියල. මෙන්න මෙය පැහැදිලි කරදීමක් කර දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් තියෙනවා “සතිපට්ඨාන විභංග සූත්‍රය” එහි පැහැදිලි කරනවා සතිපට්ඨානය කියන්නේ මොකක්ද? සතිපට්ඨාන භාවනාව කියන්නේ මොකක්ද? සතිපට්ඨාන භාවනා මාර්ගය කියන්නේ මොකක්ද කියල. අපි ගොඩක් වෙලාවට අද සතිපට්ඨාන සූත්‍රය තේරුම් අරගෙන තියෙන්නේ මූලික කාරණය විතරයි. සතිපට්ඨාන දේශනාව තුළ හැම අනුපස්සනාවකම තියෙනවා,

“සමුදයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති, වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති, සමුදයවයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති”

“ඉති අජ්ඣන්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති, බහිද්ධා වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති, අජ්ඣන්තබහිද්ධා වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති”

න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. එවම්පි භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති”.

ඒක තමයි සතිපට්ඨානයේ ප්‍රධානම දේ. ඒක තමයි සතිපට්ඨානයේ කියල තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ මූලිකව සතිය

පිහිටුවා ගන්න හේතු වන දෙයක් තමයි සතිපට්ඨානයේ මූලික විකේන් කියන්නේ.

අපි ගොඩක් වෙලාවට සතිපට්ඨානය කියල අරන් තියෙන්නේ සිතිය පිහිටුවා ගන්න කියන කාරණාව විතරයි.

අවසානයේ කියන කාරණාව සතිපට්ඨාන භාවනාව කියන කාරණාව, සතිපට්ඨානයේ හරය කියන කාරණාව, අපි තේරුම් අරන් නෑ. ඒක තේරුම් ගත්ත නම් අපි නියම ආකාරයෙන් පටිච්චසමුප්පාදය හේතු ඵල වශයෙන් කියන කාරණා වශයෙන් විමසන්න ඕන.

“අත්ථි කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිනා හොති” කයක් ඇතැයි කියල ගත්තේ මතු මත්තේ නුවණ දියුණු කර ගැනීම පිණිසයි. මේ කයක් ඇතැයි කියල ගෙන, සමුදය සමුදයධම්මානුපස්සී වා, වයධම්මානුපස්සී වා කියල පටිච්චසමුප්පාදය න්‍යාය විමසනවා. අර ඇතැයි කියල ගත්තේ කුමකටද? සතිය පිහිටුවා ගන්න. මතු මත්තේ නුවණ දියුණු වෙනකොට, “න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති” වෙනවා. එතකොට ඇතැයි කියල ගත්තේ, කයෙහි කය මුල් කරගෙන විමසන කොට ඇතැයි කියල ගත්ත කයෙහි යථාර්තය සොයන කොට කුමක්ද අහු වෙන්නේ? ඇතැයි කියල ගත්තේ කුමක් මුල් කරගෙනද? අවිද්‍යා පදනමක් එක්ක අර ඇතැයි කියල ගත්ත කාරණාව මුල් කරගෙන විමසන්න පටන් ගන්න. එහිම ඇතැයි කියල ගන්න.

“න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති”

අපි මූලික කාරණාව විතරක් ගත්ත කියන්නේ මේ වගේ වැඩක්. ඔන්න අපට ගෙයක් හදන්න ඕන. ගෙයක් හදන්න කලින් පලන්වියක් ගහන්න ඕනි. පලංචිය ගහලා පලංචිය මත පදනම්

වෙලා ගේ හදන්න ඕනි. හැබැයි පලංචිය කියන්නේ ගේ නොවෙයි. අපි පලංචිය ගේ කියල හිතුවොත් පලංචියේ පදිංචි වෙන්න උත්සාහ කරනවා. ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, මූලිකව සිහිය පිහිටුවා ගන්න කාරණාවක් විස්තර කරනවා. හැබැයි හැම එකකම හරය විස්තර කලා වෙන් වෙන් වශයෙන්. අපි ඒක අල්ලන්නේ නැතුව මූලික කාරණාව විතරක් ගන්නවා කියන්නේ පලංචියේ පදිංචි වෙන්න උත්සාහ කරනවා වගේ වැඩක්.

අපි අභ්‍යන්තරයේ හරය හොයන්න ඕන, කයක් ඇතැයි කියල ගත්තේ කොහොමද? සිහිය නුවණ දියුණු කර ගන්න. සිහිය නුවණ දියුණු කර ගන්න කියන කාරණාව විමසන්න ඕන. ඒක විමසුවොත් අර මූලිකව සිහිය පිහිටුවා ගන්න විතරයි එයා ඒක දියුණු කරගන්නේ. සතියෙන් එයා රහත් හරි අනාගාමී හරි වෙන්නේ කුමක් මුල් කරගෙනද? අර විදිහට නුවණ පදනම් කර සිහිය පිහිටුවා ගැනීම පුරුදු කරගෙන. එතකොට එයා කය බෙද බෙදා බලන්නේ කුමක් පිණිසද? “නැහැ” කියල සංකල්පයකට යන්න නොවේ. ඇතැයි කියල ගත්තේ කුමක් පිණිසද? නුවණ දියුණු කර ගන්න උපකාරයක් පිණිස.

අන්න ඇතැයි කියල ගත්ත ස්වභාවයේ සත්‍යය සොයනවා. දැන් මම දුක ඇතැයි කියලා අරගෙන තමයි, දුක අපි ගන්නවා දුකක් කියල, දුක අරගෙන නැහැයි කියන සංකල්පය වැරදියි. දුක හැදුනේ කොහොමද කියලා විමසනවා. අන්න ඇතැයි කියල ගන්න ඕන. ඇතැයි කියල ගත්තේ නැත්නම් අපි නැතැයි කියන දේට යන්න ඒක සංකල්පයක්. ඇතැයි කියන එකත් සංකල්පයක් තමයි. ඇතැයි කියල ගත්තේ නැත්නම් අපට සත්‍යය සොයන්න බෑ. ඇතැයි කියලගත්ත දේ අපි හේතු ඵල වශයෙන් විමසගෙන යන විට ඇතැයි කියන සත්‍යය ස්වභාවය තේරෙන්නේ.

“න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති”

එයා ලෝකය හා එකතු වෙන්නේ නෑ. හැබැයි අවසාන පදනම හැම අනුපස්සනාවකම හේතු එල පදනමත් එක්කයි සතිපට්ඨානය කතා කරන්නේ. මූලික කාරණාව තුල තිබෙන්නේ සිහිය පිහිටුවා ගන්නට හේතු වූ දෙයක් විතරයි.

ඒ විදිහට සතිපට්ඨානය පුරුදු කලොත් අනිවාර්යයෙන් එක්කෝ උපරිම අවුරුදු 7ක්, අවම දින 7ක් තුල රහත් හෝ අනාගාමී වෙනවා. හැබැයි අර පදනමත් එක්ක පුරුදු කරන්න ඕනි. එතන සංකල්පයක් නොවේ යන්නේ. නුවණත් එක්කයි. ඇතැයි කියලා ගත්තේ එය හේතු එල වශයෙන් බලනකොට නුවණින් “න ව කිංචි ලෝකේ උපාධියති” වෙන්නේ. අපි සංකල්පයකින් නැහැ කියල දෙන්න උත්සාහ කරනවා. අපට සංකල්පයකින් නෑ කියල හිතල රාගය ඇති නොකරගෙන ඉන්න පුළුවන්. මම සංකල්පමය වශයෙන් තියෙනවා කියල ගත්තේ. සංකල්පය නෑ කියල හිතුවොත් රාගය ඇති නොකර ගත්තහැකියි. ද්වේශය ඇති නොකර ගත්තහැකියි. හැබැයි ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ වෙන්නේ නෑ. ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ වෙන්නේ ඇතැයි කියල ගත්ත ස්වභාවය ඇයි කියල සෙවීමෙන්. ඇතැයි කියල ගත්ත ස්වභාවය ඇයි කියල සොයන විට.

සමුදයධම්මානුපස්සී වා, වයධම්මානුපස්සී වා කියන කාරණාව දකිනවා. එසේ දකින විට “න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති”.

ඒ කාරණය දකින විට, “අනිස්සිනො ව විහරති” එකතු නොවී වාසය කරනවා කයත් එක්ක. එකතු වෙන්න දෙයක් නෑ. ඇත නැත කියල ගත්තේ අවිද්‍යා පදනමෙනුයි කියල අවිද්‍යා පදනමෙන් ගත්ත දේ අවිද්‍යා පදනම නැතිවූනහම නැහැයි කියල අවබෝධයක් එනවා. සතිපට්ඨානය ඒකායන මාර්ගය වෙන්නේ

හේතු ඵල පදනමක් එක්ක. අපට ගෝචර, අපට තේරෙන සිහිය පිහිටුවා ගන්නට හේතුවන කාරණය විතරයි අපි ගන්නේ. අපි අවසාන ටික ගන්නේ නෑ. හැම අනුපස්සනාවකම අවසානයේ තියෙන්නේ ප්‍රධාන කාරණාව. ඒ ප්‍රධාන කාරණාව අරන් බලන්න ඕනේ, එතකොට තමයි අපිට මේක සම්පූර්ණයෙන් ලෙහිලා යන්නේ.

ප්‍රශ්නය

සංකල්පයක් වශයෙන් ගත්තත් කුණප කොටස් 32 දිහා බලන කොට අපේ රාගය දුරු වෙනවා කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනවා. මේ පදනම ගැන ඔබ වහන්සේගේ අදහස දැනගන්න කැමතියි.

පිළිතුර

ඔව්, රාගය දුරු වෙනවා. මෝහය දුරු වෙන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා දෙව් කෙනෙක් ඇවිල්ලා ජරා මරණ දෙකෙන් පීඩිත වෙච්ච සත්වයා හිස ගිනි ගත්තු කෙනෙක් ඒ ගිනි නිවන්නට වඩා මහන්සි ගන්න ඕන කාමරාග දුරු කරන්න තේද කියල. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. නැහැ, ඒක නෙමෙයි කරන්න ඕන. හිස ගිනි ගත්ත කෙනා ඒ ගින්න නිවන්න මහන්සි ගන්නවට වඩා සක්කාය දිට්ඨිය ප්‍රභාණය කරන්න කියලා.

මොකද ප්‍රධානම පදනම සක්කාය දිට්ඨිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ බෝධිසත්ව කාලේ විතරාගී විතරෝසී වුණා. රාගයි ද්වේශයයි දුරු කරාට විතරෝහී වෙන්න බෑ. මම තව කාරණාවක් කියන්නම්.

අපට රාගය තේරුම් ගන්න පුළුවන්. රාගය නැති අවස්ථා තියෙනවා. සාපේක්ෂව මනින්නේ. අපට ද්වේශය තේරුම් ගන්න පුළුවන්. ද්වේශය නැති අවස්ථා තියෙනවා. නමුත් මෝහය තේරුම් ගන්න බෑ. ඇයි බැරි, මෝහය නැති වෙන්නේ නෑ.

මෝහය නැති අවස්ථාව ඉස්සෙල්ලාම තේරුම් ගන්නේ කවුද? සෝනාපන්න කෙනා. අන්න එයාට පුළුවන් මෝහය ඇති නැති අවස්ථාව තේරුම් ගන්න. මෝහය කියන කාරණාව අයින් කරන්න බෑ. රාගය අයින් කරන්න පුළුවන්. ද්වේශය අයින් කරන්න පුළුවන්. බ්‍රහ්ම ලෝකේ යන්න පුළුවන්. හැබැයි අපට කවදාවත් මෝහය අයින් කරන්න බෑ. මෝහය තියෙන්නේ අවිද්‍යා පදනමක් එක්ක. අවිද්‍යා පදනම නැති වුනාම තමයි මෝහය කැඩෙන්නේ. ඒ න්‍යායත් එක්ක තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ නිවීම කරා යන මාර්ගය තියෙන්නේ.

රාග ද්වේශ දුරු කරන්න පුළුවන්. රාග ද්වේශ දුරු වුනාම බ්‍රහ්ම ලෝකේ යන ප්‍රතිපදාවක් එයාට වැඩෙනවා. නමුත් සක්කාය දිට්ඨිය කැඩෙන ප්‍රතිපදාවක් වැඩෙන්නේ නෑ. ඒකට අවිද්‍යාව දුරු වෙන්න ඕන. එතකොට මෝහය කියන කාරණාව අපට අහු වෙන්නේ දුක්බේ ඥානං සමුදයේ ඥානං නිරෝධේ ඥානං මග්ගේ ඥානං ඇතිවෙනකොට. එතෙක් මෝහය දුරු වෙන්නේ නෑ.

මෝහය දුරු වෙන්නේ නැත්තේ අපි මෝහය කියල ගන්නෙ, රාගය තියෙන්නෙත් ද්වේශය තියෙන්නෙත්, මෝහය නිසා, අපට මේ ලෝකය තියෙනවා කියල ගත්ත නිසා. තියෙනවා කියල ගත්ත දේ නැහැ කියල හිතුවත්, මෝහය තියෙනවා කියල ගත්ත දේ අපි බෙදා බෙදා බැලුවත්, අපි නැහැ කියල සංකල්පයක හිටියොත් අපට රාගය හටගන්නේ නෑ.

රාගය, ද්වේශය හට ගන්නේ තියෙනවා කියල ගත්තොත් නේ. තියෙනවා කියල ගත්ත දේ නෑ කියල හිතුවත් කෙලෙස් එන්නේ නෑ. ඒ නිසා අපට කෙලෙස් නොඑන්නට රාගය ඇතිවුණාම අසුභය වඩන්න ඕන. ද්වේශය ඇති වුණාම මෙත්‍රිය වඩන්න ඕන. හැබැයි මෝහය නැති වෙන්නේ නෑ කියලයි කියන්නේ.

රාගය ද්වේශය දුරු වෙනවා. ඒ කාරණාවන් තුළින් අපට ආසාවල් එන්නේ නෑ. අපට පව් සිද්ධ වෙන්නේ නෑ.

නමුත් අවිද්‍යාව, භව තණ්හාව දුරු වෙන්නේ නෑ. අපි සසරේ යන්නේ අවිද්‍යාවයි, භව තණ්හාවයි නිසා. අවිද්‍යාවයි, භව තණ්හාවයි, රාග ද්වේශ වලට මුල් වෙන්නේ. අවිද්‍යාවයි, භව තණ්හාවයි දුරුවෙන තාක් කල් සසරේ යන ගමන නවතින්නේ නෑ.

හැබැයි අපි සසරේ යනකොට අවිද්‍යාවයි, භව තණ්හාවයි තියෙද්දී අපි රාග ද්වේශ දුරු කරලා සුගති මාර්ගය හදා ගන්න ඕන. නැතිනම් යන්න වෙන්නේ දුගති මාර්ගවල. අවිද්‍යාවයි, භව තණ්හාවයි තියෙනවනම් අර දේ දුරු කරා කියල සංසාරේ ගමන නවතින්නේ නෑ.

අපි හොඳට බලන්න ඕන අපේ ජීවිතේ ගැන. සෑම දෙයක් තුලම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුල හිතන්න ඕනෑ. අපි ගොඩක් වෙලාවට හිතන්නේ හිතන්න ඕන පැත්ත නෙමෙයි.

බාහිය දාරුචීරිය, උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයා, අජිත මානවකයා ඇහුවේ හිතන්න ඕනි දේ. පාරායන වර්ගයේ සඳහන් වෙනවා මේ වගේ 16 දෙනෙක් ගැන. ඒ සියලු දෙනාම අෂ්ඨ සමාපත්ති දක්වාම හිත දියුණු කරපු අය. එයාල ඇහුවේ හිතන්න ඕනි දෙයක්. දුක මොකෙන්ද වැහිලා තියෙන්නේ. අවිද්‍යාවෙන්. “අවිජ්ජාය නිවුනො ලොකො, වෙච්චිජා පමාදා නප්පකාසනි. ජප්පාහිලෙපනං බුද්ධි, දුක්ඛමස්ස මහබ්බයං”. ප්‍රමාදය සහ මසුරැකම නිසා අවිද්‍යාවෙන් වැසුන විට තණ්හාවෙන් තැවරුණ බව ප්‍රකට වෙන්නේ නෑ.

“දුක්ඛමස්ස මහබ්බයං”, දුක කියනවා මහා භය ඒ සියලු දෙනාටම, අෂ්ඨ සමාපත්ති දක්වාම දියුණු කරපු අය. රාග ද්වේශ

නෑ ඵයාලගේ සිතේ. නමුත් අභ්‍යන්තරයේ හොයල නෑ. ඵයාලා හෙව්වා අභ්‍යන්තරය මොකක්ද කියලා.

බෝධි සත්වයන්වහන්සේ ක්‍රමානුකූලව ගියා, සතර පෙර නිමිති දැකලා, මේ දුකින් නිදහස් වෙන මාර්ගය සෙව්වා. නිදහස් වෙන මාර්ගය සොයාගෙන උද්දකරාමපුත්ත, ආලාරකාලාම ලඟට ගියා. මේ සියල්ලන්ම කාමයත්, රාගයත් දුරු කරා. නමුත් දුරු කරාට ඒ තුල ඉන්නකොට විතරයි සැනසීමක් තියෙන්නේ. ඒකෙන් අයිත් වුන ගමන් දුක තියෙනවා.

ඇයි ඒක අපි සංකල්පයකින් තමයි රාගයයි ද්වේශයයි දෙකම උපදවා ගන්නේ. ඒ සංකල්ප නැති වුනාට මෝහය එහෙම නැති වෙන්නේ නෑ. මෝහය නැති වෙන්නේ සත්‍යය දැකීමෙන්. අපේ ජීවිත අපි අභ්‍යන්තරයේ බෙදා ගන්න බෙදා ගැනිල්ල සොයන්න ඕනි.

බෝධිසත්වයන් වහන්සේ සොයන්න පටන් ගත්තා ඇයි මෙහෙම වෙන්නේ කියලා. සියලු ගුරුවරු අත හැරියා. අතහැරලා සොයන්න පටන් ගත්තා. හේතු ඵල න්‍යාය අහු වුණා. මෙන්ත මේ නිසයි සසරේ යන්නෙ කියලා. ඒක පදනම් කරලා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සියලු දේ තියෙන්නේ හේතු ඵල න්‍යාය පදනම් කරලා. මෝහය හෙවත් අවිද්‍යාව සහ තණ්හාව සසරේ යන්න හේතු දෙකම දුරුවෙන විදිහට පැහැදිලි කරල තියෙනවා. අපිට ඒක අල්ල ගන්න බෑ. ඒ හිතන්න ඕන විදිහට ගත්තේ නැති නිසා.

මම කලින් පැහැදිලි කලේ, අපි සාමාන්‍ය රචනාවක් විදිහට ගත්තොත්, අපට ඒක විතරයි පේන්නේ. අපි හිතන්න ඕන දෙයක් ගත්ත නම් අපේ චින්තනය මෙහෙය වෙනවා. එතකොට අපි ප්‍රඥාවෙන් ඒක දකින්නේ. එතකොට මේ මාර්ගය පුරුදු කරන විට මේ සියලු දේවල් ඔස්සේ සංස්කරණය වෙන දුක දකින

කොට සංස්කරණය වෙන්නේ අවිද්‍යාව පදනමින් කියල දැනගත්තහම අවිද්‍යා පදනම නැති වෙනවා කියල නුවණක් හට ගන්නවා. ඒකත් එක්ක ආධ්‍යාත්මයේ සැනසීමක් හට ගන්නවා. ඒක සංකල්පයකින් නෑ කියල දකිනවා නොවේ. සංකල්පයක් වශයෙන් ගන්නේ කුමක් පිණිසද? ඒකට උපකාරයක් පිණිස, පදනමක් පිණිස. මාර්ගයට උපකාරයක් හේතුවක් පිණිස මිසක් ඒ ඇතැයි කියල ගන්න සංකල්පයක් තුල ජීවත් වෙන්න නොවේ. ඒ නිසා සතිපට්ඨානය තුල සිහිය පිහිටුවීම කියන කාරණය සහ සිහිය පිහිටුවා භාවනා කරනවාය කියන කාරණය ඔස්සේ අභ්‍යන්තරයේ හොයන හැටි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා.

ප්‍රශ්නය

ගරු ස්වාමීන් වහන්ස, චිත්තනය දියුණු කර ගන්න භාවනාව උපකාර වන්නේ කොහොමද කියල පැහැදිලි කර දෙනවද?

පිළිතුර

චිත්තනය දියුණු කර ගන්න අභ්‍යන්තරයෙන් විමසන්නට දෙයක් ලැබෙන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ ආලවකට දුන්න පිළිතුර, අහපු ධර්මය අප්‍රමාදීව විමසීමෙන් කියනවා ප්‍රඥාව හට ගන්නේ.

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං ආදී වශයෙන් එක න්‍යායක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දීල තියෙනවා. අපට මේක වචන ටිකක් විතරයි. අපි මේක අපේ ජීවිතය ඔස්සේ මේ මොකක්ද කියල විමසන්න ඕනි.

අවිද්‍යාව මොකක්ද කියල දන්නවනම්, සංඛාර මොකක්ද කියල දන්නවනම්, අපේ ජීවිතය ඔස්සේ මේක විමසන්න ඕන. මේක කොහොමද මෙහෙම වෙන්නේ කියල විමසන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු නිසා පිළිගත්තා. පිළිගත්ත දේ

ඇත්තයි කියල දකිනවා. ඒ ශ්‍රද්ධාව නිසා, ශ්‍රද්ධාව නිසා ගත්ත දේ වෙන්තේ කොහොමද කියල හොඳට විමසන කොටයි ශ්‍රද්ධාව පදනම් කරගෙන මේක දකින්න ලැබෙන්නේ. ඒ දේ තේරුම් ගන්න විමසීමෙන් තමයි වින්තන හැකියාව දියුණු වෙන්නේ.

උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයාට අස්සජී රහතන් වහන්සේ “යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා , නෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ” ඒ අහපු දේ ඇති වින්තන හැකියාව දියුණු කර ගන්න. අපට දැන් ගොඩක් කරුණු තියෙනවා වින්තන හැකියාව දියුණු කර ගන්න.

පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය, පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා හොඳට අවධාරණයෙන් අධ්‍යයනය කලොත් හිතන්න ඕන කරණයක් තියෙනවා. ඒ කරුණ තුල හිතන කොට අපට යමක් තේරෙන්නේ නැත්නම් ඒ දේ තේරුම් ගන්න ඕන, අපට හිතන්න යමක් තියෙනවා කියල හිතනකොට වින්තන හැකියාව දියුණු වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තියෙන්නේ මනසින් දකින්න නොවේ. මසැසින් දකින්නවත් නොවේ. ප්‍රඥාවෙන් දකින්න. ඒ ධර්මය කියනකොට තේරුණා නම් අවබෝධ කරනවා. නැතිනම් ඒ කරුණු තේරුණේ නැති නිසා ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. තේරුණා නම් ඒත් ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. එයාටයි වින්තන හැකියාව දියුණු වෙන්නේ. ඒ කාරණය තේරුම් ගත්තේ නැත්නම් එයාට තේරුම් ගන්න ඕන දෙයක් තියෙනවා. හිතන්න හිතන්න අභ්‍යන්තරයේ වැඩෙනවා. ප්‍රශ්නයක් හැදෙන්න ඕන ජීවිතයේ හිතන්න යමක් තියෙනවා කියල.

පටිච්චසමුප්පාදය හැදෙන හැටි හිතන්න ඕනෑ කියලා තේරුම් ගන්න ඕන. හිතෙනකොට අභ්‍යන්තරයේ නුවණ වැඩෙනවා. අන්න ඒකමයි වින්තන හැකියාව කියන්නේ. ඒක තේරුණා නම් අපට සැබෑවටම තේරුනේ කාටද? දහම් ඇස ඇතිවෙච්ච

කෙනාටයි. අපට නොතේරුනා කියල ඉස්සෙල්ලාම තේරුම්
අරගෙන ඒ නොතේරුන දේ තේරුම් ගන්න වින්තනය මෙහෙය
වීම තමයි ප්‍රඥාවට හේතුව.

ගණිත ගැටළු උපමාවෙන් පෙන්වා දුන් ආකාරයට න්‍යාය පදනම්
කරගෙන හිතන කොට වින්තනය වැඩි වෙනවා. අපි මේ
ඉගෙනගත් දහම් පදනමක් තියෙනවද, ඒ දහම් පදනම අවිජ්ජා
පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං ආදී වචන ටිකක්
නේ. ඒ වචන ටිකේ තේරුමක් එක්ක හොඳට විමසන්න ඕන,
කොහොමද මේක වෙන්නේ, මොකක්ද මේ කියන්නේ කියලා. ඒ
වින්තනය හසුරුවන්න ඕන.

එසේ වින්තනය හසුරුවන්න හසුරුවන්න අපගේ අභ්‍යන්තරයේ
වින්තන හැකියාව වැඩි වෙනවා. එතකොට අපේ අවිජ්ජා
පච්චයා සංඛාරා කියන්නේ මොකක්ද කියල දකින්න පුළුවන්
ඇස ඇති වෙනවා. ඒ ඇසින් අපි දකිනවා. ඒ ඇස තමයි ප්‍රඥා
ඇස. ප්‍රඥා ඇසින් අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා
විඤ්ඤාණං ආදී පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය දකිනවා.

හොඳට එකින් එක විමසන්න ඕනි. බුදුරජාණන් වහන්සේ
දේශනා කරනවා පරිවිමංසන සුත්‍රයේ සහ තවත් දේශනා වල,
මේක විමසන්න, විවක්ෂණය කරන්න, අරියපරියේසනය කරන්න,
මේ හැම දෙයක්ම කියන්නේ ඇයි? අභ්‍යන්තරයේ වින්තන
හැකියාව වැඩි දියුණු වෙන්න.

ජානාති පස්සති, දනිමිත් දකිමිත් වාසය කරන්න.
ලෝකාවලෝකන සුත්‍රයෙයි, දිට්ඨිගත සුත්‍රයෙයි මේක පැහැදිලි
කරනවා, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ
ලෝකයාගේ අන්ත දෙකක් තියෙනවා. එක් කෙනෙක් අති
ධාවනය කරනවා. එක්කෙනෙක් බැසගෙන ඉන්නවා. අපි ඒ හා
එකතු වෙලා ඉන්නවා. තව කෙනෙක් ඉන්නවා, අති ධාවනය

කරනවා. ඉක්මවා, මේක එපා කියල අයිත් කරන්න උත්සාහ කරනවා. දෙකම අන්ත දෙකක්.

“එක්බලාමින් නො පස්සන්නි? ඉඬ හික්බු හුතං හුනනො පස්සති, හුතං හුනනො දිස්වා හුනස්ස නිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය පටිපන්නො හොති”.

අන්ත ඇස් ඇති කෙනා මොකද කරන්නේ, ඇස කියන්නේ ප්‍රඥා ඇස. හට ගත්ත දේ හටගත්ත ආකාරයෙන් දකිනවා. රාගය ද්වේශය එනකොට හටගත්ත ආකාරය දකිනවා. අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය කරගෙන හට ගත්ත දේ හටගත්ත ආකාරයෙන් දකින කොට, බොරු පදනමක් කියල දකින කොට, හට ගත්ත දේ නිශ්ප්‍රභා වෙලා යනවා. එතකොට එයා බැසගන්නෙත් නෑ. ඉක්මවා යන්නෙත් නෑ. හටගත්ත දේ සත්‍යය දකිනවා. ඒකයි කයක් හරි, සිතක් හරි, වේදනාවක් හරි, ධර්මයක් හරි ඇතැයි කියල සතිපට්ඨානයේ ගත්ත කාරණාව හේතුඵල වශයෙන් විමසන කොට නැති කර ගන්න දෙයක් නෑ ගත්ත කාරණය,

“නව කිංචි ලෝකේ උපාදියති අනිස්සිනෝච විහරති”

ඒ හා එකතු වෙන්නේ නෑ

එකක්වත් අරගෙන නෑ. ඇයි ඒ? මේ හැදෙන පදනම දැක්කට පස්සේ මේ ඇහැ තුලින් තමයි දකින්න තියෙන්නේ. ඒ ඇහැ ඇති කරගන්න අපේ ජීවිතේ මේ දහම් කරුණු විමසන්න ඕන. එසේ විමසන කොට, යම් දවසක ඇතිවේවි. අපි බලාපොරොත්තු තියාගන්න හොඳ නෑ. ගොඩක් වෙලාවට ලැහැස්ති කොහොමහරි මේක ඉවරයක් කර ගන්න. ඇයි මම සසරේ යන්න බයයි නේ. මම ගලවගන්න උත්සාහ කරන්නේ.

අපි සත්‍යය හොයන්න යනවානම්, කවද හරි සත්‍යය හොයන්න ඕන. සත්‍යය දකිනවා කියන්නේ ආත්මයක් නෑ කියල දකින එක.

දකින්නේ මම නොවෙයි. සත්‍යය දකින කොට ආත්මයක් නෑ කියල නුවණක් හට ගන්නේ.

අපි යම්කිසි දවසක සත්‍යය හොයනව නම් මාර්ගය නිවැරදි නම් ඉලක්කය සෘජුයි. මාර්ගය නිවැරදි නැතිව අපි යමක් ලබාගන්න හෙවිට ඒ දේ ලැබෙන්න නෑ.

මේ දහම් කරුණු විමසන්න ඕන. කවද හරි සත්‍යය දැකල තියෙවි. සත්‍යය දකින විට ආත්මයක් නෑ කියල දකිනවා. ආත්මයක් නෑ කියල දකින්නේ මම නොවෙයි. සත්‍යය දකින කොට ආත්මයක් නෑ කියල නුවණක් හට ගන්නවා.

අපි යම්කිසි දවසක සත්‍යය සොයනවා නම් මාර්ගය නිවැරදි නම් ඉලක්කය සෘජුයි. මාර්ගය නිවැරදි නැතිව යමක් ලබා ගන්න ඉල්ලුවට ඒ දේ ලැබෙන්නේ නෑ.

ප්‍රශ්නය

ස්වාමීන් වහන්ස, සත්වයාගේ නැවත ඉපදීමක් පිළිබඳව විමසීමේදී එය ඇතිය හෝ නැතිය කියා කිව නොහැක. සකස් විමක් පමණක්ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර

සකස්වීමක්. අපට සත්වයෙක් කියල සංකල්පයක් එක්ක සසරේ යාමක් තියෙනවා. අපි ඒ කාලේ තිබුණු ප්‍රශ්නයක් විඤ්ඤාණය හවයෙන් හවයට යනවා. ඇයි ඒ ස්ථිර පැවැත්මක් තියෙනවා කියල එක්කෙනෙක් කියනවා. නෑ කියල එක්කෙනෙක් කියනවා.

අපි දැක්කොත් සංස්කරණයක් කියල, අපට ඒ සංස්කරණය දැකීමත් එක්ක ඇත නැත යන දෙකම දුරු වෙනවා.

අපි ගොඩක් වෙලාවට නැහැ කියල දකින එක වැරදියි.

ඇත කියන එකක් වැරදියි.

මේ දෙකක් එක්ක යන්නේ නැතිව හේතුඵල වශයෙන් දකිනවා නම් සංස්කරණයක්මයි දකින්නේ. ඇත, නැත කියන දෙකම තියෙන්නේ සත්‍යය දකින්නේ නැති නිසා. එතකොට සත්වයෙක් ඉන්නවද නැද්ද කියන පදනම සම්පූර්ණයෙන්ම දුරුවෙලා යනවා.

නැහැ කියන්නේ මමනේ. මම කියල දෙයක් නෑ. ඉන්නවා කියල අරගෙන නෑ කියන එක වැරදියි නේ. මම කියනවා මම කියල දෙයක් නෑ කියල. ඒ කියමන වැරදියි. මම නේ කියන්නේ. මම සත්වයෙක් වෙලා ඉඳල මම නෑ කියල දකිනවා. ඒ කියමන වැරදියි. අපට කවදාවත් සත්වයෙක් නෑ, පුද්ගලයෙක් නෑ, මම නෑ කියල කියන්න බෑ.

ඒක දෘෂ්ඨියක් විතරයි. ඉන්නවා කියන පදනම අපි තුල තියෙන්නේ. ඒ ඔස්සේ සොයන කොට අපට සාක්ෂාත් වීමක් තමයි අනාත්මයි කියන දේ. සංකල්පයෙන් නෑ කියල දාන එකක් නොවේ. එතකොට සංස්කරණය අහු වෙනව. ඒ ධර්මය ඒ විදිහට ප්‍රඥාව තුලින් දකිනවා නම් ඒ ධර්මය තුල සැබෑවටම විසංකරණයක් දකින්න තියෙන්නේ. සංස්කරණයක් නොවේ. අපට සංස්කරණයක් ඔස්සේ එක එක දේවල් අපි සොයන්නේ. එතකොට ඒ සියලු දේවල් නැතිවෙලා යනවා. ඇත නැත කියන සියලු දෘෂ්ඨි නැතිවෙලා යනවා මේ න්‍යාය හරියට අහු වුනොත්.

තෙරුවන් සරණයි...!

"ආගයවතුන් වහන්සේ කළුතිනාක් කල් බරණැස් වැඩ වාසය කොට උච්චේලාවට වැඩම කොට මාර්ගයෙන් බැහැර වී එක්තරා වන ලැහැබකට ඇතුළු වී ගසක් මුල වැඩිහුන් සේක.

ඒ අවස්ථාවේ ආදුචාර්ගික කුමාරවච්ච නිස්සේනෙක් තමන්ගේ බිරිත්දැව්වච්චත් සමග එම වන ලැහැරබෙහි සංචාරය කරති. එයින් එක් තරුණයෙකුට බිරිඳක් නොමැති බැවින් ඔහු සඳහා වෛශ්‍යා වෘත්තියෙහි යෙදෙන කාන්තාවක් සහභාගී කරවා ගත් අතර ඔවුන්ගේ ප්‍රමාද දෝෂයක් බලා ඇස ඔවුන් පළුදී කණකර ඇතරණ බැගෙන පලා ගියාය.

ඉක්බිති අනෙක් යහළුවෝ තම මිතුරාට උපකාර කරනු පිණිස එම සොර ස්ත්‍රිය සොයමින් වන ලැහැරබෙහි ඇවිදින විට ගසක් මුල වැඩිසිටි ආගයවතුන් වහන්සේ දුටුවාහුය. ඔවුහු උත්වහන්සේ අසලට පැමිණ, "ස්වාමිනි ආගයවතුන් වහන්ස, මෙහි ස්ත්‍රියක් දුටුවේදැ"යි ඇසූහ. "කුමාරවච්චනි, ඔබලාට ස්ත්‍රියකගෙන් කවර උච්චතාවක්දැ"යි විමසූ කල්හි ඔවුනට සිදුවූ කරදරය බුදුරජාණන් වහන්සේට පැවසූහ.

එවිට ආගයවතුන් වහන්සේ , "කුමාරවච්චනි, කාන්තාවක් සොයාගාම සහ තමන් සොයා ගාම යන කරුණු දෙකෙන් වඩා හොඳ කුමන කරුණ දැයි" එම තරුණයන්ගෙන් විමසූහ.

"ස්වාමිනි, යම් ආකාරයකින් තමන් සොයන්නේ නම් එම කාරණය අපට වඩා උතුම්" යැයි ඒ කුමාරවච්ච පිළිතුරු දුන්නාහ. ආගයවතුන් වහන්සේ ඒ තරුණයන්ට දැනම් දෙසූ සේක. දේශනාව අවසන ඔවුහු සියළු දෙනාම (තමා සොයා ගාමේ පළමු පියවර වූ) සෝනාපන්න වීම නම් වූ දැනම් ඇස පහළ කර ගත්හ..."

මහාවග්ගපාලි - 1

තොව්ලේ බෙදාහැරීම පිණිසයි.

පිරිසිඳු දැකීමු නුවණින්

"පිටිතයේ හැමදාම
පැතුම් පොදි එක්කරන්
මගෙ දුකින් මිඳෙන්හට
නොනිමි ආශා ඇතිව
බිඳුම් වෙර ගෙන
නොයෙක් ක්‍රම ගෙන
සිඳුම් එකිනෙක
බැඳෙම් යලි යලි
නොවේ මිදුමට,
අල්ලගත් නිසා හව
සසර සැරි සරා යන
අවිඳුරු දුරු කර
තණ්හා බැමි බිඳු
අනියත නිසා දුක
සකස් වන බව
සංඛාර දුක ගැන
පිරිසිඳු දැකීමු නුවණින්..."

ISBN: 978-955-38358-1-9

